



מהות

דו"ח העוני האלטרנטיבי של ארגון לתת מבקש להדגים את הפן האישי והפיזי של העוני והעניים, המסתתר מאחורי המספרים והנתונים הסטטיסטיים היבשים שמפרסמים המוסדות הממשלתיים. דו"ח העוני האלטרנטיבי משקף את המצב העדכני בשטח, כפי שמכירים אותו בארגון לתת, הפועל בכל הארץ בשיתוף של כ-120 עמותות מקומיות וארגוני סיוע.

בניגוד לדו"חות המדינה הרשמיים, דו"ח העוני האלטרנטיבי מבקש להמחיש את מהות החיים בעוני על כל מכלול התחומים, באופן זה הדו"ח מביא ראיה וניתוח סוציולוגי לעוני בישראל, יותר מאשר ניתוח סטטיסטי צר ובכך הוא ייחודי ביחס לדו"חות אחרים.

הדו"ח מבקש לפנות לציבור הרחב – שמכיר את העוני דרך הפרסומים באמצעי התקשורת – ולחשוף אותו בדרך הישירה ביותר לעובדה שהעוני המצוי ברוב שכבות האוכלוסיה, מהווה בעיה אקוטית בחברה הישראלית ושעלינו לפעול כדי לשנות את המצב. מסמך זה, יחד עם פעילות שטח אזרחית רחבת היקף, נועד לשמש גם אמצעי לחץ על מקבלי ההחלטות בישראל לממש את תפקידם ולקחת אחריות על פתרון בעיית העוני בכלל וחלוקת המזון לנזקקים בפרט.

דו"ח העוני האלטרנטיבי מורכב משלושה מחקרים יחודיים המשקפים את מגמות העוני בעמותות המזון, תפיסת העוני בקרב הציבור הרחב ופרופיל הנזקקים לסיוע במזון בישראל 2008.

זוהי המהדורה השישית של הדו"ח, ובה בחרנו להגדיר את "קו הרעב" ואת הצורך המינימאלי של אדם ושל משפחה להבטחת תזונה בסיסית ותקינה. בדרך זו ניתן לקבל מושג מוחשי על הקושי הקיומי ועל הקלות בה ניתן להגיע למצב של חוסר ביטחון תזונתי.



ישראל 2008, תמונות מצב. צילום: זיו קורן



מהות הדו"ח	3
מה זה להיות עני?	4
Yes we can ז'יל דרמון	6
מציאות בשחור-לבן עו"ד ערן וינטרוב	7
קו הרעב	8
פרופיל המזקקים לסיוע	12
מגמות העוני בעמותות המזון	32
תפיסת העוני בעיני הציבור בישראל	46
רשימת עמותות שותפות של ארגון לתת	60
תודה	63

צילומים זיו קורן

מה זה להיות עני?

אדם נורמטיבי לא יוכל להבין מה המשמעות האמיתית של החיים בעוני. עבור רוב האנשים, העניים הם מספר סטטיסטי, אנשים שעומדים בתור לקבל אוכל, ללא פנים ושמות. כדי לסייע להמחיש מה מרגשים אנשים החיים בעוני, ביקשנו מהנזקקים (שהשתתפו במחקר "פרופיל המזקקים לסיוע" המובא בדו"ח בעמוד 12) להגדיר במשפט אחד מה זה להיות עני עבורם.

רוב הנשאלים ענו את אחת מהתשובות הבאות (בניסוחים דומים): "חוסר יכולת לקנות דברים בסיסיים", "כשאין אפשרות לתת לילדים את מה שהם רוצים", "בושה", "חוסר אונים", "להיות תלוי במישהו אחר".

להלן מובאות הגדרות נוספות ל"עוני", שניתנו על ידי נזקקים מכל הארץ, בישראל 2008:



"להשתמש הרבה במילה 'אין' בבית לפני הילדים". "להסתכל כל פעם על כל דבר שקונים". "חוסר יכולת להגשים חלומות". "תלות באחרים".

"לחיות מ-4000 ₪ בחודש בלי דירה ועם 3 ילדים". "להיות זקוקה לאחרים". "להרגיש מבויש, לא שווה". "בלתי ראויה להיות אמא". "להיות תלותית בנדבות". "עני - אין לו כלום". "להיכנס למכולת ולחשוב מה אפשר לקנות ומה לא, ולצאת עם סל כמעט ריק". "חוסר אונים". "להיות תלוי באחרים ולסבול". "שאין טעם לחיים". "לא יכול לממש את שאיפותיו בחיים". "לראות שאנשים חיים ואתה מת". "התלות הבלתי נגמרת בעמותות, באנשים טובים, במחלקת הרווחה". "שלא יהיה לך כבוד עצמי". "תחושה

של חוסר תפקוד עצמי". "לא יכולה לקנות לילדים דברים בסיסיים שהם צריכים". "להיות מתחת לגבול האדום". "לעשות חשבון לכל נשימה שאני נושמת". "לא לתת לילדים". "בוסה, בוסה, בוסה".

"שאין כסף לאוכל ותרופות ואין מה לתת לילדים". "השפלה". "מת מהלך". "שאתה לא יכול להרשות לך דברים מינימאליים". "להתבייש בפני המשפחה והחברים". "רוצים ואין, ולא יכולים לתת". "לא לחיות". "לקום כל יום ולהתפלל שהמצב לא ידרדר".

"למות מבושה בפני הילדים שלי". "מוות בחיים". "לחיות בחוסר ביטחון עצמי והשפלה". "חוסר יכולת לדאוג לילדיו". "כאב עמוק". "שאין כלום". "עני - להיות אדם עצוב, לא שמח וחסר אונים". "אדם פשוט שחי בצמצום". "חלום מפחיד ורע ואכזרי מאוד". "שאין אוכל". "שאין כסף לשלם להוצאות ביה"ס, לבגדים ולנעליים לילדים". "ייאוש". "דיכאון". "שאין מה לאכול". "לחשוב פעמיים לפני כל הוצאה ולחשב כל דבר". "זה לכאוב את מה שאין גם בדברים הכי נחוצים". "חוסר יכולת לתפקד, למצוא תמיד לצוף מעל המים אבל זה מעייף". "להרגיש חסר כל". "שאין מה לאכול במקרר". "להגיד 'לא' לילדים".

"להיות מוגבל מכל הבחינות". "לא לצאת לבילויים". "חוסר היכולת לכלכל את עצמי ולהיתמך ע"י ילדיי הבוגרים". "לקבל עזרה מאחרים". "לא להיות מסוגל להאכיל את ילדיי". "חוסר יכולת להגשים את עצמי". "מי שלא יכול לקנות לבד אוכל הוא עני". "אמא שלא יכולה לתת לילדים את מה שהם צריכים". "הרגשה של כישלון אישי". "עני הוא אדם שלא יכול לחיות בכבוד". "המחשבה כל הזמן איפה אני צריכה להצטמצם". "לא להצליח לעבור את היום ללא רעב". "שאין כלום בבית ובבטן". "אדם שלא יכול ללכת בכבוד למכולת". "להיות רוב הזמן בלי מצב רוח". "להיות חולה ורעב". "לעמוד מול הילדים ולסרב לבקשותיהם". "לחיות ללא גאווה".

"אי יכולת להעניק למשפחתי את המעט לפחות". "אדם שאין לו הכנסה טובה".

למשבר הכלכלי העולמי שהחל להיווצר בכל־כלה האמריקאית, תהיה משמעות הרסנית על העמותות בישראל. עלינו לצפות לאחת השנים הקשות ביותר שתעברנה על המגזר השלי־שי מאז קום המדינה. באופן פרדוקסלי, התרחישה הזה יתממש בשעה שאנו צופים התגברות של העוני ושל אי הביטחון התזונתי מחז, ולעמותות יהיו את המ־שאבים המצומצמים ביותר כדי להתמודד עם המצב מאידך, במצב של משבר, תרומות הוא הדבר הראשון שמופסק, גם על ידי חברות עסקיות וגם על ידי אר־שים פרטיים.

התחזית היא, שבישראל ובארה״ב – המהווה את מקור התרומות הגדול ביותר לישראל (בעיקר בא־מצעות הפדרציות היהודיות), שיעור התמיכה בבעי־לות העמותות בארץ יפחת ב 50%.

יכולנו לקוות למעט אופטימיות, לאור השיח שמ־תנהל בשבועות האחרונים בקשר לתוכנית הכלכלית שאמורה להביא לעידוד הצמיחה במשק, הצלת הבנקים ותעשיית ההייטק ולהעניק רשת ביטחון לקופות הגמל וקרנות הפנסיה. סך הכול מדובר על עשרות מיליארדי שקלים שאמורים לצאת מהקופה הציבורית. עם זאת, אנחנו לא רואים בשום מקום כל



ישראל 2008, תמונות מצב. צילום: זיו קורן

מאמץ או עזרה המיועדים למאות אלפי המשפחות שכבר חיות בעוני ולרבים שמתעתדים להצטרף למ־עגל המצוקה. ואפילו לא למגזר השלישי שנמשא ברוב הנטל לטיפול בנזקקים, כתוצאה מהואקום ואי הטי־פול הממשלתי.

ההתעלמות המוחלטת הזו יוצרת אצלנו תחושה מאוד לא נעימה, שהמדינה ויתרה למעשה על מיליון־ושש מאות אלף אנשים שחיים בעוני. הם כבר לא רק בעיה שולית (שהרי לא הושקעו המשאבים הנדר־שים ולא גובשה תוכנית לאומית לצמצום מהותי של העוני), עכשיו הם בחזקת מחלה סופנית. אז מדוע להשקיע כסף במקרה אבוד ממילא? אפשר להציל את הכלכלה הישראלית, הם אומרים, אבל אי אפשר להציל את העניים.

הדבר הכי מקומם, הוא סירובו של משרד האר־צר להקצות חמישים מיליון ₪ לצמצום תופעת אי־הביטחון התזונתי, בהתאם להחלטת ועדת השרים לענייני רווחה ושירותים חברתיים ולאור המלצות ועדת איצקוביץ'.

חמישים מיליון ₪ (בשעה שהצורך האמיתי עומד על שבע מאות עשרים מיליון ₪ לשנה) לעניים קשה למצוא, חמישים מיליארד למשק – אין שום בעיה.

מדינת ישראל כנראה כבר לא תחיל על עצמה מרצון מדיניות סוציאל-דמוקרטית. מדינת הרווחה מתה או לכל הפחות היא גוססת. בכל העולם אנו עדים להתערבות ממשלתית ״מלמעלה״ הנשענת על תפיסת עולם קפיטליסטית שמטרתה לער־דד את הצמיחה. זו כנראה גם מהותה של תוכנית ״ההצלה״ של האוצר. לצערנו, ראינו כבר בשנים הא־חרונות שעידוד הכלכלה והעושר במשק, מתקיים במקביל לצמיחה בכמות העניים.

על כן, התקווה היחידה שנותרה לנו, היא להבין שחלק מהפתרון מצוי בידנו ולצפות דווקא ללקיחת אחריות על ידי החברה האזרחית: דרך עשייה, הע־לאת המודעות החברתית והשפעה על הממשלה לשנות את סדר העדיפות הלאומי. חמישים מיליון ₪ הם באופן יחסי, בהשוואה לאוכלוסייה בישראל, הס־כום שהצליח ברק אובאמה לגייס מאנשים פרטיים באמצעות תרומות קטנות באינטרנט, עבור הקמפיין שלו לנשיאות הממשל האמריקאי. חמישים מיליון ₪ הם התחלה טובה כדי לשנות באופן משמעותי את ההתייחסות לבעיית העוני בארץ.

כן. אנחנו יכולים.



מציאות בשחור–לבן עו"ד ערן וינטרוב, מנכ"ל ארגון לתת

למרות האווירה הקודרת ועל אף הקשיים, אני מאמין שנוכל להצליח. זה הזמן להראות מנהיגות, להיות יצירתיים, להוביל לשינוי המציאות ולדאוג לעתיד של כולנו. זה הזמן לקחת אחריות, לפעול למען האחר מתוך ידיעה שכך אנחנו פועלים למען כולנו ולהאמין שאם נעשה טוב לא יכול להיות ש־יהיה לנו עתיד שחור אולי שחור-לבן. בארה״ב נראה שדווקא התמהיל הזה נוסך לא מעט אופטימיות. אגב, הדו״ח הזה, מודפס גם הוא ללא צבעים, מטע־מי חיסכון כמובן, וגם כי כך בכל זאת המציאות שלנו היום. קצת כבויה.

במהדורה השישית של דו״ח העוני האלטרנטיבי אנחנו מפרסמים לראשונה את ״קו הרעב״ – מהו הסכום הנמוך ביותר הדרוש למשפחה ממוצעת על־מנת לקנות באופן עצמאי את המזון המינימאלי הד־רוש לקיום מאוזן ותקין? בפועל, המשפחות העניות מוציאות הרבה פחות מהמינימום הדרוש, עובדה המסבירה את חוסר הביטחון התזונתי בו הן מצויות.

בנוסף, לראשונה ביקשנו ממקבלי הסיוע להג־דיר במשפט אחד מה משמעות העוני עבורם. עצוב לקרוא את המשפטים, חלקם כאילו נאמרו בלחישה רכפיה, חלקם זועקים, וכולם מבטאים חוסר אונים וייאוש. המילים הספורות האלה עשויות לסייע לנו לחוש את הכאב ואת המציאות השונה כל כך, אותם חווים כל כך הרבה אנשים החיים בתוכנו והם עניים.

כבר טרום המשבר, המשפחות מעוטות היכולת לא הצליחו לצאת מהעוני והחברה הישראלית הת־נהלה במציאות שבירה. עכשיו, המשך אי לקיחת אחריות ממשלתית, אי הקצאת המשאבים למאבק בעוני ותהליך התכנסות של הציבור ושל המגזר הע־סקי במאבק השרידות האישי – עלול להעמיד אותנו בשורה אחת עם מדינות העולם השלישי.

ד לא מזמן היינו אופטימיים. אמנם אנחנו מרגישים לבד, היוםיום שלנו קשה וסיזיפי, לפעמים נמאס לפנות שוב ושוב לציבור ול־מגזר העסקי לקבל תמיכה. נכון גם שלממשלה לא אכפת, שהנושא החברתי לא נמצא על סדר היום, שמספר העניים רק גדל ושהעוני ואי הביטחון הת־זונתי מעמיקים ומתפשטים. אז מה? הרי אנחנו צוד־קים. הכוונה שלנו טובה, יש אלפי מתנדבים שמוכנים לעזור והרבה אזרחים שנרתמים, ובסוף נצליח. הצדק יצח. כך היינו בטוחים עד ממש לאחרונה.

► על מנת להמחיש את הקושי הקיומי ובכדי להבין מדוע משפחות עניות רבות מגיעות למצב של אי-ביטחון תזונתי, יש לבחון תחילה את **שיעור ההוצאה על מזון מסך ההכנסה** הפנויה. להלן מובאות דוגמאות ביחס למשפחות עובדות בהן מפרנס אחד או שני מפרנסים:

1. משפחה בת חמש נפשות ובה מפרנס אחד אשר מרוויח סך של 5,200 ₪ עבור משרה מלאה.

2. משפחה בת חמש נפשות ובה שני מפרנסים: האחד מרוויח שכר מינימום = 3,850 ₪ עבור משרה מלאה והשני 2,500 ₪ עבור משרה חלקית, סה"כ 6,350 ₪.

לפי דוגמא 1 – שיעור ההוצאה הנדרשת על מזון מסך ההכנסה למשק הבית עומד על 50%.

לפי דוגמא 2 – שיעור ההוצאה הנדרשת על מזון מסך ההכנסה למשק הבית עומד על 41%.

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

על פי נתוני הלמ"ס העדכניים* **שיעור ההוצאה על מזון מסך ההוצאה** למשק בית בחמישון התח"תון עומד על 23.8% כאשר סך **ההוצאה החדוּשית של משפחה** (בת 4.2 נפשות בממוצע) **עבור מזון מסתכמת ב-1,685 ₪** (לשם השוואה, בחמישון העליון מדובר בשיעור של 13.8% בלבד – פי אחד וחצי, כאשר סך ההוצאה עמדת על 2,483 ₪ עבור 2.6 נפשות).

על פי נתוני דו"ח העוני האלטרנטיבי של ארגון לתת שיעור ההוצאה על מזון מסך ההוצאה למשק בית מקרב המשפחות הנתמכות עומד על 43.6% כאשר **סך ההוצאה החדוּשית של משפחה עבור מזון מסתכמת ב-1,924 ₪** (סך ההוצאה המשפחתיית הוא 4,409 ₪ לחודש).

ההוצאה על מזון מסך ההכנסה הפנויה, מדגימה שיעור פנטסטי של 61% מתוך סך ההכנסה הממוצ'עת העומדת על 3,134 ₪ לחודש.

ברור אם כן, שלפי הדוגמאות והנתונים ההשוואתיים שהובאו לעיל, אילו היו המשפחות מוציאות על מזון את המינימום הבסיסי הדרוש, לא הייתה נשארת בידיהם הכנסה פנויה ריאלית עבור שאר ההוצאות הדרושות לקיום.

מסקנה
קו הרעב – 2,601 ₪, שהינו סך ההוצאה הנדרשת על מזון על פי סל התזונה הבסיסית של משרד הבריאות, גבוה באופן משמעותי מההוצאה בפועל על מזון – 1,685 ₪ ע"פ הלמ"ס או 1,924 ₪ ע"פ ארגון לתת. הפער בין ההוצאה הנדרשת לבין ההוצאה בפועל, הנמוכה משמעותית עקב המחסור במשאבים, עשוי להסביר את הסיבה להיווצרות תופעת אי הביטחון התזונתי במשפחות הנזקקות.

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

סמל מדינת ישראל

טבלת חישוב מנות מזון המספקות תזונה בסיסית נדרשת למשפחה בת חמש נפשות**

כמות יומית נדרשת למשפחה	תיאור המזון	משקל	מחיר	תכריט עפ"י כמות נדרשת	
דגנים 46 מנות	דגנים		₪	כמות למוצר	₪
	לחם אחיד	כיכר לחם	4.75	חצי כיכר לחם = 15 פרוסות = 15 מנות	2.38
	פסטה	500 גרם	6.49	פסטה 16 מנות X 30 גרם = 500 גרם	6.49
	תפו"א	1 ק"ג	3.7	תפו"א 5 = 5 מנות	1.85
סה"כ					10.72
ירקות 21 מנות	ירקות				
	עגבניות	1 ק"ג	3.46	5 עגבניות	2.16
	מלפפונים	1 ק"ג	3.99	5 מלפפונים	1.66
	גזר	1 ק"ג	3.99	4 גזרים	1.23
	פלפל אדום	1 ק"ג	4.7	3 פלפלים	1.28
	קישוא	1 ק"ג	5.2	2 קישואים	1.73
	בצל יבש	1 ק"ג	1.99	2 בצלים	0.36
סה"כ					8.43
פירות 16 מנות	פירות				
	תפוח במשקל	1 ק"ג	6.49	4 תפוחים	4.33
	תפוזים	1 ק"ג	6.2	4 תפוזים	6.20
	אפרסק	1 ק"ג	5.99	4 אפרסקים	3.99
סה"כ					14.52
חלב ומוצריו 14 מנות	חלב ומוצריו				
	חלב בשקית	1 ליטר	4.85	שקית חלב = 4 יחידות	4.85
	גבינה לבנה	250 גרם	6.19	2 יחידות	12.38
	לבן	200 גרם	1.39	4 יחידות	5.56
	אשל	200 גרם	1.49	4 יחידה	5.96
סה"כ					28.75
בשר 12 יחידות	בשר וחלבון				
	ביצים	12 יחידות	12	מנה = 3 ביצים	3.00
	עוף שלם	1 ק"ג	15.69	ק"ג = 8 מנות	15.69
	עדשים/חומוס/אפונה/שעועית	500 גרם	4.99	270 גר' = 3 מנות	2.69
סה"כ					21.38
	סוכר		2.99		0.43
	שמן		8.99		1.28
סה"כ			11.98		1.71
סה"כ כללי ליום					85.51 ₪
				ליום	85.51 ₪
				לחודש	2,601 ₪

** מקור: מנהלת המחלקה לתזונה והתזונאית הראשית של משרד הבריאות, ד"ר זיוה שטל.





ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: דיו קורין



פחפיל
הנזקקים לסיוע

ישראל | 2008



פרופיל הנזקקים לסיוע

"פרופיל הנזקקים לסיוע" היוו מחקר שטח עדכני וייחודי הנערך בקרב משפחות מעוטות יכולת ובודדים החיים בעוני ונתמכים על ידי עמותות המזון, על מנת לשרטט את הפרופיל של הנזקקים לסיוע ולהביא עדויות אותנטיות על מצבם האמיתי.

מחקר השטח מעניק כלי המאפשר ללמוד מהו עוני ומה משמעות החיים בעוני: מיהם האנשים העומדים מאחורי הסטטיסטיקה? מה אנחנו יודעים עליהם? מהי שגרת יומם? עם אילו בעיות הם צריכים להתמודד? על מה הם נאלצים לוותר? איך הם תופסים את חייהם ומה הם חושבים על עתידם? מעיון בנתונים שנאספו בכל תחומי החיים, ניתן להבין באופן מקיף את האתגרים איתם מתמודדים הנזקקים, לקבל מושג על החסמים ליציאה מהעוני ולהבין מהן הסיבות להעמקת אי-השוויון בחברה הישראלית.

בחרנו להתמקד בבדיקת הפרמטרים הבאים: תעסוקה והכנסה, דיוק, בריאות, תזונה, חינוך, איכות חיים, אמצעי מחייה וצריכה ותחושות המלוות את חיי הנתמכים.

הבדיקה בוצעה בקרב 451 נשאלים המקבלים סיוע מעמותות, בתי תמחוי ומרכזי חלוקת מזון ברחבי הארץ. המדגם הוא איפוא מדגם מייצג של כלל מקבלי הסיוע במרכזים אלו.

מחקר השטח נערך בחודשים ספטמבר-אוקטובר 2008 על ידי מתנדבי ארגון לתת. הכנת השאלון, עיבוד הממצאים ובקרתם בוצעו על ידי מכון "חקר רייטינג" בהנהלת מרים חונן.

עיקרי הממצאים

רוב הנזקקים אשר מגיעים לקבל סיוע מעמותות המזון הן נשים, בגילאי 30–49, אמהות לילדים (אשר אינם הולכים לחוגים, לא מקבלים שיעורים פרטיים, לא משתתפים בפעילויות בביה"ס ואין להם את הציוד וספרי הלימוד הנדרשים לביה"ס) בעלות השכלה תיכונית ומטה.

בקרב האוכלוסייה העובדת, הרוב עובדים במשרה חלקית או בעבודה לפי משמרות, משתכרים 3,134 ₪ והוצאות המחיה שלהם נאמדות בסכום של 4,409 ₪ בחודש. רוב הנזקקים שאינם עובדים מר בטלים למעלה משנה אך רובם היו מעדיפים עבודה על פני קבלת קצבה.

הנתמכים מתקשים לעמוד בנטל תשלומי המש"כנתא/שכ"ד והסיבות העיקריות שבגללן עברו דירה במהלך חייהם הבוגרים הן קושי כלכלי שחייב מעבר לדירה קטנה או זולה יותר או פינוי מהדירה הקודמת. רוב הנזקקים נמנעים מרכישת תרופות ומקבלת טיפול רפואי עקב מצבם הכלכלי הקשה, אין להם ביטוח רפואי משלים ולרובם המוחלט אין אפשרות לממן טיפולי שיניים.

לרוב הנתמכים אין גם את כל המזון הבסיסי הד"רש להם ולמשפחתם, כדי להתקיים באופן מאוזן ובריא וההוצאה שלהם על מזון מהווה יותר מ-40% מסך ההוצאות שלהם.

רוב הנזקקים חוו חסימה או עיקול של חשבון הבנק, ניתוק של טלפון/חשמל/מים/גז ונקלעו למצ"בים משפיליים עקב מצבם הכלכלי. כל נזקק חמישי דיווח כי חלפה בראשו המחשבה לשים קץ לחייו ויותר ממחצית מהנזקקים העידו כי הם לא מאמינים שייצאו ממצב של עוני וכי החשש הגדול ביותר שלהם הוא שילדיהם יחיו גם הם במצוקה.

הנתמכים מדווחים על הידרדרות במצבם הכלכי למהלך השנים האחרונות, הם לא ביקרו מעולם בחו"ל ורבים מהם אפילו לא יצאו לנופש בארץ.

חלומם של רוב הנזקקים הוא להשיג עצמאות כלכלית ושתהיה להם בריאות טובה. שני הדברים שהיו משנים בחייהם אילו היו להם עוד משאבים הם אוכל מזין יותר והשכלה טובה לילדים.

1. פרופיל מקבלי הסיוע

67% ממקבלי הסיוע הן נשים לעומת 29% גברים. אחוז גבוה של מקבלי הסיוע (56%) הם בגי' לאי 30–49.

86% ממקבלי הסיוע הם משפחות עם ילדים

(42% בכלל האוכלוסייה). 35% מתוך המשפחות עם ילדים הם חד-הוריים. 29% ממקבלי הסיוע הם חילוניים, 41% מסורתיים ו-29% חרדים (49%, 30% ו-21% באוכלוסייה הבוגרת בהתאמה).

81% ממקבלי הסיוע בעלי השכלה תיכונית ומטה (39% בכלל האוכלוסייה). 5% בלבד ממקבלי הסיוע הם בעלי השכלה אקדמאית (38% בכלל האוכלוסייה).

2. תעסוקה

74% ממקבלי הסיוע שאינם עובדים מעדיפים לעבוד למחיתתם על פני קבלת קצבה.

34% ממקבלי הסיוע שעובדים מועסקים בעיקר במשרות זמניות (58%), משרות חלקיות (43%) ובמ' שמרות או לפי שעות (20%).

3. הכנסה, מחיה וצריכה

ממוצע ההכנסה בשנת 2008 של מקבלי הסיוע עמד על 3,134 ₪ נטו בחודש (כולל שכר וקצבאות). כ-4,409 ₪ הוא סכום הכסף הממוצע אותם מוציאים בפועל הנתמכים עבור משפחתם, כאשר הם מעידים כי היו צריכים כ-6,960 ₪ כדי לחיות בצורה סבירה



- כלומר פער של 2,551 ₪ בממוצע בין הצרכים לבין ההוצאה בפועל ופער של 3,826 ₪ (יותר מכפול) בין הכנסה הנדרשת לבין ההכנסה הפנויה נטו.

4. דיור

69% ממקבלי הסיוע מתקשים לעמוד בנטל תש"י לומי המשכנתא או שכ"ד. 59% מהנזקקים עברו דירה במהלך חייהם, כאשר שתי הסיבות העיקריות למ' עבר דירה הן קושי כלכלי שחייב מעבר לדירה קטנה או זולה יותר (36%) ופינוי מהדירה הקודמת (32%). גודל דירה בממוצע של מקבלי הסיוע הוא 3 חד' רים. משפחה נזקקת מונה בממוצע 4.9 נפשות וצי' פיפות הדיור היא איפוא בממוצע 1.73 נפשות בחדר.

5. בריאות

10% מהנזקקים מדווחים כי אדם קרוב להם נפטר עקב חוסר יכולת לממן טיפול רפואי.

57% ממקבלי הסיוע או בני משפחתם נמנעים מרכישת תרופות עקב המצב הכלכלי. 60% נמנעו מקבלת טיפול רפואי. 9% בלבד מסוגלים לממן טי'פולי שיניים ול-62% אין ביטוח רפואי פרטי או משי

לים והם מבקרים 4.5 פעמים בחודש בממוצע בקר'פת החולים.

6. תזונה

ל-82% מהנזקקים אין את כל המזון הדרוש להם ולמשפחתם, כדי להתקיים באופן מאוזן ובריאי. 1,924 ₪ בחודש הוא הסכום אותו מוציאים הנתמ'כים על מזון - 43.6% מסך ההוצאה שלהם בפועל. 21% מהנזקקים מסתפקים בארוחה אחת בלבד ביום ו-28% היו נאלצים להסתפק במקסימום 2 ארוחות חמות בשבוע, אילולא הסיוע שהם מקבלים מהעמותות. 64% מהנזקקים מקבלים סיוע מהעמור'תות למעלה משנה.

כתוצאה מעליית מחירי המזון בשנה האחרונה, 91% מהנתמכים הפסיקו או צמצמו קנייה לפחות בקטיגוריה אחת של מוצרי מזון. כמו כן, עליית המ'חירים וההכרח לקנות מזון הדרוש לקיום בצידה, הביאו גם לצמצום צריכת תרופות והשפיעו גם על היכולת להעניק חינוך ראוי לילדים.

7. חינוך

ב-70% מהמשפחות קרה שהילדים נמנעו מהש'תתפות בפעילות בית ספרית עקב חוסר יכולת של הוריהם לממן פעילות כזו. 87% מההורים אינם מסור'גלים לממן לילדיהם חינוך משלים. 80% מההורים אינם מסוגלים לממן את ציוד בית הספר לילדיהם, עלייה של 51% בהשוואה לשנתיים האחרונות. 82% אינם מסוגלים להעניק לילדיהם או לעצמם לימודים אקדמאיים. כל הורה רביעי (24%) נאלץ להוציא את ילדיו מחוץ למסגרת המשפחתית (פנימיה, משפחה אומנת) עקב קשיים כלכליים.

8. איכות חיים

מחצית מהנזקקים (49%) סבורים כי מה שחשר

יותר מכל לילדיהם הוא אוכל מזין (48%) ובמידה ומצבם הכלכלי היה מאפשר, זה הדבר הראשון אותו היו מעוניינים לשפר. מיד אחריו היו מעוניינים לממן השכלה גבוהה וטובה יותר לילדיהם (40%).

הגורם העיקרי למצב הכלכלי של הנזקקים, לטע'נתם, הוא עבודה בשכר נמוך, בעבודה חלקית (43%) או זמנית (58%).

החלום של רוב הנזקקים (60%) הוא לזכות בעצ'מאות כלכלית ולהתנתק מהתלות באחרים. נתון זה מלמד על הרצון של הנזקקים לעבוד בעבודה שת'אפשר להם להתפרנס בכבוד כדי שלא יזדקקו יותר לתמיכת העמותות.

59% מהנזקקים נאלצו להתמודד עם חסימות ועיקולים של חשבון הבנק וכל נזקק שלישי (36%) מדווח על התנסות במצב של רעב.

75% מהנתמכים בעמותות מעולם לא טסו לחו"ל ו-51% מעולם לא יצאו לנופש בארץ.

9. התחושות המלוות את המצוקה והתקווה לצאת ממעגל העוני

רבע מהנזקקים (24%) ציינו שהפחד הגדול שלהם הוא חיים ברעב ואילו 7% העידו שהחשש הכי גדול לגביהם הוא למות ברעב. הכאב הגדול ביותר של רוב הנזקקים (59%) הוא חוסר היכולת לתת לילדים את מה שהם צריכים, 37% ציינו את הבושה ו-33% תחושות של ייאוש ודיכאון. כמעט מחצית מנזקקים (44%) אינם מאמינים שייצאו ממעגל העוני וכמעט שלישי (30%) סבורים שגם ילדיהם יחיו בעוני.

60% מהנזקקים חשים כי מצבם הכלכלי הידרדר ב-5 השנים האחרונות. 69% חוו מצבים משפיליים בגלל המצוקה הכלכלית, כגון קבלת מזון מעמותות או ההכרח לבקש עזרה כלכלית מחברים או משפחה. כל נזקק חמישי (20%) מדווח כי חלפה בראשו המ'חשבה לשים קץ לחייו עקב ייאוש עמוק.

^[1] 141312111098765432

2008 | ישראל | דו"ח העוני האלטרנטיבי

^[1] 141312111098765432

2008 | ישראל | דו"ח העוני האלטרנטיבי

כרופיל מקבלי הסיוע

מאפיינים סוציו-דמוגרפים:			
		N	%
מין	זכר	132	29%
	נקבה	301	67%
	לא השיבו	18	4%
TOTAL		451	100%
גיל	עד 29	36	8%
	30-49	252	56%
	50+	147	33%
	לא השיבו	16	4%
TOTAL		451	100%
מצב משפחתי	חוק	19	4%
	נשוי עם ילדים	231	51%
	נשוי ללא ילדים	4	1%
	חד הור/גרש/אלמן - עם ילדים	156	35%
	גרש/אלמן - ללא ילדים	39	9%
	לא השיבו	2	0%
TOTAL		451	100%
הגדרה מבחינה דתית	חילוני	132	29%
	מסורתי	185	41%
	דתי	86	19%
	חרדי	44	10%
	לא השיבו	4	1%
TOTAL		451	100%



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן

מסקנות

1 מקבלי הסיוע חיים במציאות בה אינם מסוגלים לדאוג לעצמם ולבני משפחתם לתנאי מחייה בסיסיים בתחומי הדיוק, הבריאות, התזונה, החינוך ואיכות החיים, עובדה המדגישה את הפער שלהם משאר האוכלוסייה ומקטינה מהותית את האפשרות שלהם לקיים חיים נורמטיביים בעתיד.

2 הנתמכים חיים במציאות בה ההוצאות לרוב גדולות מההכנסות וקיים פער גדול בין ההוצאה בבוטל לבין ההוצאה המינימאלית הנדרשת לקיום חיים תקינים. המחסור בעבודה קבועה בשכר הולם, שרק צפוי להתגבר לאור התחזיות הקודרות על פיתורים המוניים עקב המשבר הכלכלי, יגרמו להחמרה במצבם של העניים ולהצטרפות של רבים אחרים לתלות בסיוע לשם קיום בסיסי.

3 קיימת תלות גבוהה של הנזקקים בסיוע הניתן להם מעמותות המזון. הכרסום הצפוי ביכולתן של העמותות לתת מענה לכלל הנזקקים, לאור המשבר הכלכלי, העמקת העוני והירידה הצפויה בתרומות, מעמידים בסכנה ממשית את הביטחון התזונתי המינימאלי של הנזקקים.

4 חוסר היכולת של המשפחות לספק לילדיהם מסגרות חינוכיות נאותות וחינוך פורמלי ומשלים ראוי, פוגעת באפשרות הילדים לרכוש השכלה ומצמצמת באופן משמעותי את סיכוייהם להיחלץ ממעגל העוני.

5 הדאגה לעתידם של הילדים ואי האפשרות לספק את כל צרכיהם הוא הנושא ממנו חוששים הנתמכים יותר מכל, וזהו גם "החלום" שלהם והנושא אותו הם מתאווים לשנות, לצד זכייה בעצמאות. לשם כך, מוכנים הנתמכים לעבוד ומעדיפים דרך זו באופן מובהק על פני קבלת קצבאות. הנזקקים מוצפים בתחשוקות בשה וייאוש, שבאים לידי ביטוי בחוסר אמונה ביכולתם להיחלץ ממעגל העוני, חשש מחיים ברעב ומחשבות אובדניות.

2008 N=451	2007 N=500	2006 N=465	
9%	4%	7%	כן
89%	95%	85%	לא
3%	1%	8%	לא השיבו
100%	100%	100%	TOTAL

%	N	
10%	46	כן
82%	370	לא
8%	35	לא השיבו
100%	451	TOTAL

ממוצע בקרב המזקקים	4.5
--------------------	-----

%	N	
36%	164	כן
62%	278	לא
2%	9	לא השיבו
100%	451	TOTAL

טיפול רפואי.

%	N	
57%	255	כן
39%	178	לא
4%	18	לא השיבו
100%	451	TOTAL

%	N	
60%	272	כן
35%	159	לא
4%	20	לא השיבו
100%	451	TOTAL



%	N	
31%	139	1-3
46%	204	4-6
23%	102	7 ויותר
1%	6	לא השיבו
100%	451	TOTAL

%	N	
28%	130	1-2.5
67%	299	3-4
3%	15	5 ויותר
2%	7	לא השיבו
100%	451	TOTAL

%	N	
59%	264	כן
35%	159	לא
6%	28	לא השיבו
100%	451	TOTAL

%	N	
19%	49	מעבר לדירה גדולה יותר
7%	19	מעבר לשכונה טובה יותר
32%	84	פינוי מהדירה הקודמת
36%	95	קושי כלכלי חייב לעבור לדירה קטנה/ זולה יותר
6%	17	לא השיבו
100%	264	TOTAL

מהדירה הקודמת (32%).

תמונה ותלוזת בעמותות הסיוע

"האם יש לך את כל המזון הדרוש לך ולמשפחתך לקיום מאחן ובריא?"

	N	%
כן	61	14%
לא	370	82%
לא השיבו	20	4%
TOTAL	451	100%

ל- 82% מהמזקקים אין את כל המזון הדרוש, להם ולמשפחתם, כדי להתקיים באופן מאחן ובריא.

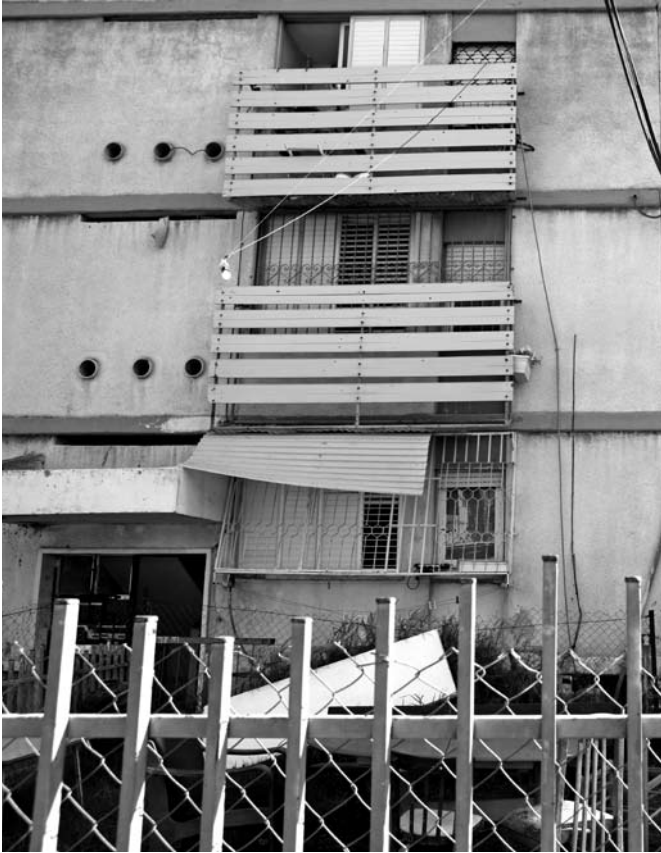
"כמה ארוחות ביום אתה אוכל?"

	N	%
ארוחה אחת	93	21%
שתי ארוחות ביום	234	52%
שלוש ארוחות ויותר	107	24%
לא השיבו	17	4%
TOTAL	451	100%

"אם לא היית מקבל סיוע מהעמותה – כמה ארוחות חמות היית נאלץ לאכול בשבוע?"

	N	%
0–2	128	28%
2–3	165	37%
4–5	84	19%
6–7	35	8%
לא השיבו	39	9%
TOTAL	451	100%

21% הנזקקים מסתפקים בארוחה אחת בלבד ביום ו- 28% היו נאלצים להסתפק במקסימום 2 ארוחות חמות בשבוע, אילולא הסיוע שהם מקבלים מהעמותות.



"איך השפיעה עליך העלייה הדרמטית של מחירי המזון בשנה האחרונה?"

	N	%
קונה כמות קטנה יותר של מזון	268	59%
צמצמו לפחות בקטגורית מזון אחת	409	91%
קונה פחות תרופות	132	29%
לא מצליח לתת לילדים את כל מה שהם צריכים לחינוך ראוי	175	39%
לא עומד בתשלומי שכ"ד/משכנתא	126	28%

91% מהנזקקים נאלצו לצמצם או להפסיק קנייה של קטגורית מזון אחת לפחות, כאשר הקטגוריה הבולטת ביותר היא עוף ובשר (38%). עליית מחירי המזון פגעה גם ביכולת ההורים לספק לילדיהם כלים לחינוך ראוי (39%) והשפיעה בנוסף גם על צמצום קנייה של מוצרים נוספים כמו תרופות (29%).

"כמה זמן אתה מקבל סיוע?"

	2006 N=465	2007 N=500	2008 N=451
עד חודש	6%	3%	3%
יותר מחודש ועד חצי שנה	16%	12%	8%
מעל חצי שנה ועד שנה	17%	16%	14%
מעל שנה	50%	66%	64%
לא השיבו	11%	3%	10%
TOTAL	100%	100%	100%

64% מהנזקקים מקבלים סיוע מהעמותות למעלה משנה בדומה לנתון משנה שעברה (66%).

חינוך

"האם קרה שילדך לא לקח חלק בפעילות בית ספרית (מסיבה, טיולים שנתיים) כיוון שלא יכולת לשלם עבור פעילויות אלה?"

	2006	2007	2008
כן	53%	65%	70%
לא	36%	28%	20%
לא השיבו	11%	7%	10%
TOTAL	100%	100%	100%

"האם יש באפשרותך לספק לילדיך חינוך משלים (חוגים,שיעורים פרטיים וכד)"?

	2007	2008
כן	5%	4%
לא	89%	87%
לא השיבו	7%	9%
TOTAL	100%	100%

"האם אתה מסוגל לספק לילדיך את כל ציוד ביה"ס וספרי הלימוד הנדרשים?"

	2007	2008
כן	14%	10%
לא	78%	80%
לא השיבו	8%	10%
TOTAL	100%	100%

"האם האפשרות לקחת חלק בלימודים אקדמאיים באוניברסיטה קיימת עבורך או עבור ילדיך?"

	2007	2008
כן	6%	5%
לא	74%	82%
לא השיבו	20%	13%
TOTAL	100%	100%



ישראל 2008, תמונות מצב. צילום: זיו קורן

"האם נאלצת להוציא את ילדיך מהבית למסגרת אחרת (פנימייה, משפחה אומנת) עקב חוסר יכולת כלכלית?"

	2007	2008
כן	18%	24%
לא	74%	67%
לא השיבו	7%	9%
TOTAL	100%	100%

70% מההורים אינם יכולים לממן פעילויות בית ספריות וכתוצאה מכך נמנעים הילדים

מהשתתפות בפעילויות אלו. 87% מההורים אינם מסוגלים לממן לילדיהם חינוך משלים ו-

80% לא מצליחים לממן את הציוד הדרוש לבית הספר. 5% בלבד מסוגלים להעניק לילדיהם

או לעצמם לימודים אקדמיים וכל הורה רביעי (24%) נאלץ להוציא את ילדיו מחוץ למסגרת

המשפחתית עקב קשיים כלכליים - עלייה של 33% ביחס ל-2007.

נתונים אלה מלמדים על הקושי הרב של המשפחות הנזקקות לספק לילדיהם מסגרות חינוכיות נאותות וחינוך ראוי. החינוך הפורמלי והמשלים, אשר אמור להיות המנוף העיקרי להתפתחות אישית ומשפחתית ולהקנות כלים להתקדמות כלכלית ולהזרה חברתית, ניתן בחסר מהותי בקרב המשפחות העניות. מכאן שהסיכויים של ילדים ממשפחות נזקקות להתפתח ולרכוש מקצוע על מנת להשתלב בשוק העבודה קטנים וכך גם קטנים סיכוייהם לצאת ממעגל העוני בעתיד. החינוך הוא הסמן המובהק ביותר המעיד על מעגל הקסמים העגום שבו שרריות משפחות במצוקה.

איכות חיים

"אילו מהמכשירים הבאים נמצאים ברשותך?"

	2006 N=465	2007 N=500	2008 N=451
טלוויזיה	76%	78%	82%
וידאו	23%	13%	13%
DVD	14%	10%	17%
מכונת כביסה	75%	84%	88%
מקרר	85%	93%	94%
תנור	67%	70%	71%
מיקרוגל	37%	35%	47%
מדיח כלים	4%	2%	6%
מחשב	19%	27%	25%
חיבור לכבלים או לשידורי לווין	38%	30%	20%
רכב	7%	7%	7%
חיבור לאינטרנט	לא נבדק	14%	16%

מבין נתמכי העמותות ל- 12% אין מכונת כביסה, ל- 18% אין טלוויזיה, ל- 29% אין תנור,

ל- 53% אין מיקרוגל, ל- 75% אין מחשב, ל- 80% אין חיבור לטלוויזיה רב ערוצית,

ל- 93% אין רכב ול- 94% אין מדיח כלים.

כל נזקה חמישי
מדווח כי
חלפה בראשו
המחשבה
לשים קץ לחייו
עקב ייאוש
עמוק.

"האם אי פעם טסת לחו"ל?"

	N	%
כן	70	16%
לא	337	75%
לא השיבו	44	10%
TOTAL	451	100%

"מתי בפעם האחרונה יצאת לנופש בארץ (בית מלון, צימר וכדומה)?"

	N	%
בשנה האחרונה	10	2%
בין שנה לשלוש שנים	20	4%
בין שלוש לחמש שנים	30	7%
מעל חמש שנים	127	28%
מעולם לא יצאתי לנופש	232	51%
לא השיבו	32	7%
TOTAL	451	100%

75% מהנזקקים מעולם לא טסו לחו"ל ו- 51% מהנזקקים מעולם לא יצאו לנופש

בארץ (עם לינה בתשלום).

"מה הכי חסר לילדים שלך/ממה הם סובלים?"

	N	%
אוכל מזין	219	49%
חוגים	207	46%
בגדים	186	41%
ספרים וצעצועים	148	33%
מורים פרטיים	133	29%
פרטיות בבית	124	27%
זמן עם ההורים	64	14%
טיולים משפחתיים	7	2%
מחשב	7	2%
לא השיבו	120	27%
TOTAL	451	269%

כמחצית מהנזקקים סבורים כי הדבר שחסר יותר מכל לילדיהם הוא אוכל מזין,

46% מצביעים על חוגים ו- 27% על פרטיות בבית.

^[2] 25642322212019181716151413121110987654326463626160595857565554535251504948474645444342414039383736353433323130292827262524232221201918171615141312111098765432
2008 | ישראל | דו"ח העוני האלטרנטיבי

^[2] 24642322212019181716151413121110987654326463626160595857565554535251504948474645444342414039383736353433323130292827262524232221201918171615141312111098765432
2008 | ישראל | דו"ח העוני האלטרנטיבי

"לו היית נאלץ לקצץ את הוצאותיך עקב הרעה נוספת במצבן הכלכלי, על מה היית מוותר או מה היית מצמצם?"

	N	%
אוכל	144	32%
תרופות	123	27%
חוגים, ספרים ומשחקים לילדים	211	47%
טלפון נייד	222	49%
מנוי לכבלים או לאינטרנט	189	42%
בילויים בארץ	197	44%

שליש מהנזקקים (32%) דיווחו כי במצב של הרעה נוספת במצבם הכלכלי היו נאלצים לצמצם קניית מזון, 49% היו מוותרים על הטלפון הנייד ו- 47% היו מצמצמים חוגים לילדים.

"אילו היה לך עוד כסף, מה שני הדברים הראשונים שהיית משנה בחייך?"

	N	%
עובר לדירה יותר מרווחת	129	29%
עובר לשכונה יותר טובה	53	12%
קונה מכונית	33	7%
קונה בית	106	24%
קונה אוכל מזין	217	48%
נוסע לחופשה עם המשפחה	66	15%
מממן השכלה טובה יותר/גבוהה לילדים	179	40%
קונה מוצרי חשמל ואלקטרוניקה לבית	36	8%
אחר	42	9%
TOTAL	451	192%

שני הדברים הבולטים שהיו משנים הנזקקים בחייהם במידה ומצבם הכלכלי היה מאפשר הם: קניית אוכל מזין (48%) ומימון השכלה גבוהה וטובה יותר לילדיהם (40%).

	 ישראל דו"ח העוני האלטרנטיבי	
	2008	ינת LATET

"מה החלום שלך? מה היית הכי רוצה שיהיה לך ושאינ לך היום?"

	N	%
עצמאות כלכלית/לא להיות תלוי בעמותות	269	60%
בריאות טובה	254	56%
בית משלי	185	41%
אוטו	35	8%
לא השיבו	33	7%
TOTAL	451	172%

החלום של רוב הנזקקים (60%) הוא לזכות בעצמאות כלכלית ולהתנתק מה־תלות באחרים. נתון זה מלמד על הרצון של הנזקקים לעבוד בעבודה שתאפי־שר להם להתפרנס בכבוד כדי שלא יזדקקו יותר לתמיכת העמותות.

"באילו מהמצבים הבאים התנסית?"			
	2006 N=465	2007 N=500	2008 N=451
חסימה/עיקול של חשבון הבנק	51%	52%	59%
רעב	36%	31%	36%
ניתוק חשמל/מים/גז/טלפון	57%	68%	58%
תביעות משפטיות	33%	41%	40%

ניכרת החמרה ושחיקה בכח הקנייה של הנזקקים והם נלאצים להתמודד עם יותר חסימות ועיקולים של חשבון הבנק. כל נזקק שלישי (36%) מדווח על התנסות במצב של רעב.

"מהו הגורם או הגורמים שהובילו אותך למצבן הכלכלי הקשה*?"		
	N	%
עובד בשכר נמוך/משרה חלקית או זמנית	26	38%
לא עובד	12	17%
מצב בריאותי/מחלה/תאונה	11	16%
פנסיה נמוכה	7	11%
פיטורים/בשיטת רגל	7	10%
מיסים	6	9%
נולדתי למשפחה ענייה	4	5%

הגורמים העיקריים למצב הכלכלי של הנזקקים, לטענתם, הוא עבודה בשכר נמוך, בעבודה חלקית או זמנית (38%), אבטלה (17%) ומצבם הבריאותי (16%).

כמעט מחצית מהנזקקים אינם מייצאו ממעגל העוני וכמעט שלישי סבורים שגם ילדיהם יחיו בעוני.	
--	--

"אם היית יכול לבחור אם לגור בארץ או בחו"ל, מה הייתה בחירתך*?"

	N	%
מגורים בארץ	55	78%
מגורים בחו"ל	10	14%
לא יודע	6	8%
TOTAL	70	100%

רוב הנזקקים (78%) מדווחים כי לא היו עוברים לגור בחו"ל אם הייתה ניתנת להם האפשרות.

*נשאל במסגרת סקר נוסף שהתבצע במהלך חודש ספטמבר בקרב נזקקים בנושא השפעת העלייה הדרמטית של מחירי המזון בשנה האחרונה על המצב הכלכלי.

התחושות המלוות את המצוקה והתקווה

לצאת ממעגל העוני

"מה הכי כואב בחייך במצב המצוקה הכלכלית שבה אתה נמצא?"

	N	%
הבושה	165	37%
חוסר יכולת לתת לילדים את מה שהם צריכים	266	59%
ייאש, דיכאון ומצב נפשי ירוד	148	33%
לא השיבו	49	11%
TOTAL	451	139%

59% מהמשפחות הנזקקות כואבות את חוסר היכולת לספק לילדיהם את מה שהם צריכים. נתון זה מלמד על הרצון הרב של המשפחות להעניק לילדיהם את הכלים הראויים על מנת לאפשר להם לצאת ממעגל העוני. הרצון של ההורים לחסוך מילדיהם את ההתמודדות עם המצוקה הכלכלית בחייהם הבוגרים חזקה יותר מכל תחושה אחרת. מיד לאחר מכן, מתמודדים הנזקקים עם רגשות של בושה (37%), ייאוש ודיכאון (33%).

"האם אתה מאמין שיש סיכוי שתצא ממעגל העוני?"

	2006 N=465	2007 N=500	2008 N=451
כן	43%	49%	45%
לא	47%	48%	44%
לא השיבו	10%	3%	10%
TOTAL	100%	100%	100%





ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן



"האם אתה סבור שגם ילידיך יחיו בעוני?"

	2006 N=465	2007 N=500	2008 N=451
כן	27%	30%	30%
לא	52%	61%	53%
לא השיבו	21%	8%	16%
TOTAL	100%	100%	100%

כמעט מחצית מהנזקקים (44%) אינם מאמינים שייצאו ממעגל העוני וכמעט שליש (30%) סבורים שגם ילדיהם יחיו בעוני.

"האם קרה לך שבגלל מצוקה כלכלית נקלעת למצבים משפילים או נאלצת לעשות משהו שהרגשת מושפל לעשותו?"

	N	%
כן	310	69%
לא	89	20%
לא השיבו	52	12%
TOTAL	451	100%

מרואינים שהשיבו כי נקלעו למצבים משפילים עקב מצוקה כלכלית נשאלו: "האם תוכל לתת דוגמאות של מצבים או מעשים כאלה?"

	N	%
אסף אוכל מהרצפה	14	5%
חיטט בפחי אשפה	9	3%
קיבץ נדבות	25	8%
קיבל מזון מעמותות	232	75%
ביקש עזרה כספית מחברים/משפחה	204	66%
אחר	16	6%
לא השיבו	13	4%
TOTAL	310	165%

69% מהנזקקים מדווחים שנקלעו למצבים משפילים בעקבות מצוקתם הכלכ לית. מתוכם, מעידים 75% שהמצב המשפיל ביותר הוא קבלת מזון מהעמותות ו- 66% מציינים את ההכרח לבקש עזרה כספית מחברים או משפחה.

"ב-5 שנים האחרונות האם היית אומר שמצבך הכלכלי?"

	N	%
השתפר	20	4%
הידרדר	269	60%
נשאר אותו הדבר	120	27%
לא השיבו	42	9%
TOTAL	451	100%

רק 4% מהנזקקים מדווחים על שיפור במצבם הכלכלי בעוד ש- 60% מדווחים כי מצבם הידרדר במהלך החמש שנים האחרונות.

"האם עברה בראשך המחשבה לשים קץ לחייך עקב מצבך הכלכלי?"

	N	%
כן	92	20%
לא	276	61%
לא השיבו	83	18%
TOTAL	451	100%

כל נזקק חמישי (20%) מדווח כי חלפה בראשו המחשבה לשים קץ לחייו עקב המצוקה הכלכלית הקשה שבה הוא נתון.

"מהו הפחד הכי גדול שלך?"

	N	%
שאמות ברעב	31	7%
שלא אוכל לדאוג לילדיי והם ייאלצו לחיות במצוקה	275	61%
שאחיה ברעב	106	24%
אחר	39	8%
TOTAL	451	100%

61% מהנזקקים מדווחים כי הפחד הגדול ביותר שלהם הוא חוסר היכולת לדאוג לילדיהם וכתוצאה מכך ילדיהם ייאלצו לחיות במצוקה דומה לזו שבה נתונים הו ריהם. רבע מהנתמכים חוששים מחיים ברעב ו- 7% חוששים אפילו למות ברעב.



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן



ישראל 2008, תמונות מצב. צילום: זיו קורן





ישראל 2008, תמונות מצב. צילום: זיו קורן



מגמות העוני בעמותות המזון

ישראל | 2008

מגמות העוני בעמותות המזון

המחקר לבחינת מגמות העוני בעמותות המזון נותן תמונת מצב על הביקוש ועל היקף המזון המחולק, צורך המשפחות, פרופיל הנתמכים, חוסן ויציבות עמותות הסיוע והתמודדות עם הירידה בתרומות והעלייה במחירי המזון בישראל 2008.

הבדיקה נערכה בקרב 96 ארגונים מקומיים (עמדת מזון, אגפים לשירותים חברתיים ובתי תמחוי) הפועלים באופן קבוע ומייצגים את כל המגזרים ברחבי הארץ. הארגונים עובדים בשיתוף פעולה עם ארגון לתת, על מנת לאגם משאבים ולפעול תוך תיאום, ביעילות ומקצועיות על מנת לתת מענה הולם למשפחות הנזקקות. יחד, מחלקות העמותות את המזון (הנאסף על-ידן והמחולק ע"י ארגון לתת) לכ- 50,000 משפחות נזקקות מכלל המגזרים בחברה הישראלית.

חקר מגמות העוני בעמותות המזון הינו עדות עדכנית מהשטח, אשר נועדה להוות ערוץ דיווח והתראה על מגמות העוני בישראל מזווית המבט של רשת ארצית של ארגונים חברתיים העוסקים יומיום בנושא העוני והמחסור לאור אזלת היד הממשלתית.

בדיקת המגמות בקרב עמותות המזון נערכה בחודשים ספטמבר – אוקטובר והיא משקפת את תמונת המצב בישראל במהלך שנת 2008. הכנת השאלון ועיבוד הממצאים נעשו על-ידי מכון "חקר רייטינג" בהנהלת מרים חונן.



עיקרי הממצאים

מגמות בדרישה ובחלוקת מזון

חל גידול בכמות העמותות שמתקשות לתת מענה לכלל הנזקקים הפונים אליהן מ-72% בשנה שעברה ל-78% השנה. רוב העמותות דיווחו על גידול בדרישת הנזקקים למזון בשיעור של 24% ובמספר המשפחות שטופלו במהלך השנה, כאשר כמעט מחצית מהעמותות מדווחות על קיטון בכמות המזון שחולקה בפועל במהלך 2008.

פרופיל הנתמכים

שיעור המשפחות מרובות הילדים (38%), מובטלים (34%) ונזקקים בגילאי הביניים (34%) הוא הגבוה ביותר מבין נתמכי העמותות. **עלייה משמעותית בשיעור הצעירים (40-22) הנזקקים מ-16% משנה שעברה ל-27% השנה.** אחד מכל שישה נזקקים הוא בן מעמד הביניים לשעבר (16%) או חולה כרוני (18%).

תדירות ואופי התמיכה

61% מהמשפחות הנתמכות מקבלות סיוע למעלה משנה מהעמותה, כאשר 62% מהעמותות תומכות בנזקקים בתדירות של פעם בשבועיים לפחות. 86% מהעמותות מסייעות לנזקקים במוצרים נוספים מעבר למזון המחולק ומספקות גם ביגוד, חינוך, טיפולים בריאותיים ועוד.

יציבות וחוסן עמותות המזון בישראל 2008

יותר ממחצית מהעמותות (56%) מצהירות על ירידה בכמות התרומות המגיעות לעמותה במהלך 2008, בממוצע של 27% (גם בשל הירידה בשער הדולר).

בעקבות העלייה הדרמטית של מחירי המזון והתייקרות התשומות, נאלצו 71% מהעמותות לחלק כמות קטנה יותר של מזון למשפחות הנזקקות. 57% מהעמותות מציינות כי מקור המימון העיקרי שלהן הוא מהמגזר הפרטי והעסקי.



מסקנות

1. ישנה הרעה משמעותית במצבן של עמותות המזון לעומת 2007 ושחיקה ביכולתן לענות על צרכי האוכלוסייה הנזקקת לסיוען. רוב העמותות אינן מצליחות לענות על דרישות הסיוע של כלל הפונים אליהן והמשמעות היא החרפה נוספת של בעיית העוני והקטנת הסיכוי להיחלצות מהמצב בעתיד.

2. הדרישה למזון הולכת וגדלה בהתמדה בכל שנה עם ירידה מתמשכת בכמות התרומות שמקבלות העמותות. כתוצאה מכך בשנת 2008 ירדה תדירות התמיכה בנזקקים וכמו כן נאלצו העמותות להפחית באופן דרמטי את כמות המזון שחילקו לנזקקים.

3. ישנה עלייה משמעותית בשיעור הצעירים הנתמכים ע"י העמותות, עובדה הממחישה את המשך המגמה של החמרת העוני, אליו מתווספים כל שנה אנשים עובדים שהכנסתם אינה מאפשרת להם קיום בסיסי בכבוד.

4. התלות של הנזקקים בעמותות גבוהה מאוד ורוב מקבלי הסיוע נתמכים ע"י העמותות למעלה משנה.

5. כמות התרומות המגיעות לעמותות יורדות במהלך השנים באופן עקבי והצפי לשנה הקרובה הוא המשך המגמה והחרפתה עקב המשבר הכלכלי. תרומת הציבור ממשיכה להיות מקור המימון העיקרי לעמותות ונמצאת במגמת עלייה לאורך השנים, למרות מאזן כולל בכמות התרומות אשר מצביע על ירידה משמעותית.

שינויים בדרישה ובחלוקת מזון

מגמות הדרישה במהלך שנת 2008

”האם במהלך שנת 2008 חשת בשינוי (גידול/קיטון) בדרישת הנזקים למזון?”

	N	%
כן, חשתי בגידול	83	87%
לא חשתי בגידול	11	12%
חשתי בקיטון	2	1%
TOTAL	96	100%

ובחלוקה אזורית:

	דרום	צפון	מרכז	ירושלים
כן, חשתי בגידול	85%	92%	85%	88%
לא חשתי בגידול	15%	4%	15%	13%
חשתי בקיטון	–	4%	–	–

רוב העמותות בכל חלקי הארץ מדווחות על גידול בביקוש למזון במהלך 2008.

העמותות שציינו כי חשו בגידול בדרישה נתבקשו לפרט את היקף גידול הדרישה:

	N	%
עד 10%	18	22%
בין 11%-25%	34	42%
בין 26%-50%	24	30%
בין 51%-75%	2	2%
בין 76%-100%	1	1%
לא יודע להעריך	2	3%
TOTAL	81	100%

	שנת 2004 N=84	שנת 2005 N=91	שנת 2006 N=100	שנת 2007 N=92	שנת 2008 N=96
חל גידול בדרישה	82%	90%	92%	84%	87%
חל קיטון בדרישה	2%	1%	1%	2%	1%
לא חש בשינוי	15%	9%	7%	14%	12%

87% מהעמותות מדווחות על גידול בדרישת הנזקים למזון בשיעור של 24%.



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן



ממוצע הגידול בדרישת הנזקקים למזון במהלך חמש השנים האחרונות:

שנה	ממוצע הגידול בביקוש למזון ביחס לשנה הקודמת
2004	29%
2005	25%
2006	26%
2007	24%
2008	24%

בחמש שנים האחרונות יש גידול מתמשך בדרישת הנזקקים למזון, אשר עלתה ב-128% משנת 2004.

מגמות חלוקת המזון במהלך 2008

"האם היה שינוי בכמות המזון שחולקה בפוּעל על ידי העמותה בשנת 2008 לעומת שנת 2007?"

	N	%
היה גידול בכמות המזון שחולקה	37	40%
היה קיטון בכמות המזון שחולקה	40	43%
לא היה שינוי	16	17%
TOTAL	93	100%

העמותות שציינו כי היה קיטון בכמות המזון שחולקה בפוּעל בשנת 2008 לעומת שנת 2007 נשאלו לגבי היקף הקיטון:

	N	%
עד 10%	7	18%
בין 11%-25%	17	43%
בין 26%-50%	13	33%
בין 51%-75%	1	3%
לא יודע להעריך	2	5%
TOTAL	40	100%

43% מהעמותות מדווחות על קיטון בכמות המזון שחולקה בפוּעל בממוצע של 25%.

מגמת חלוקת המזון בפוּעל בראיה חמש שנתית:

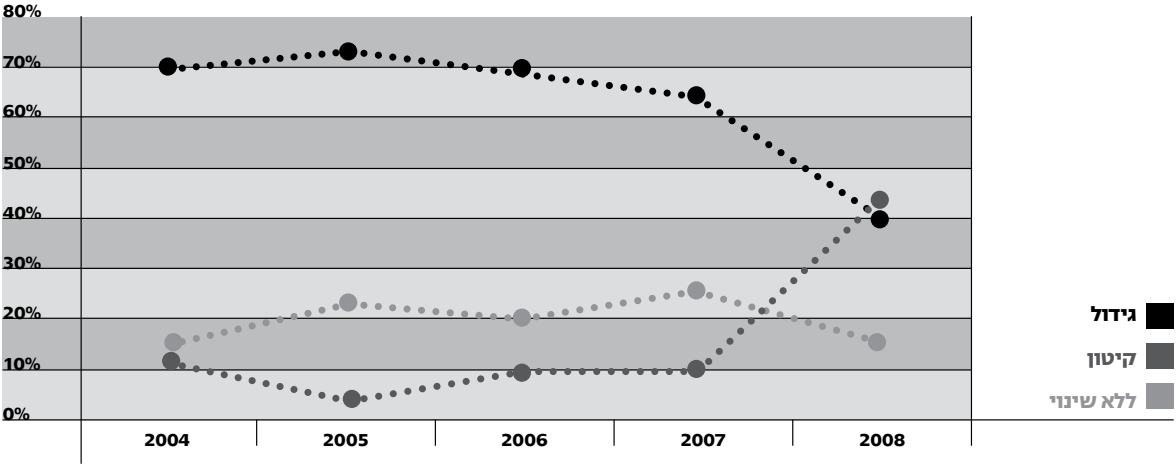
	שנת 2004 N=84	שנת 2005 N=91	שנת 2006 N=100	שנת 2007 N=92	שנת 2008 N=96
חל גידול	70%	74%	71%	64%	40%
חל קיטון	13%	3%	9%	10%	43%
ללא שינוי	17%	23%	20%	26%	17%



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן



43% מהעמותות מדווחות על קיטון בכמות המזון שחולקה בפוּעל לעומת 10% שדיווחו בשנת 2007.

שינוי במספר המשפחות שטופלו בעמותה בשנת 2008 לעומת 2007

"האם היה שינוי במספר המשפחות שטופלו בעמותה בשנת 2008 לעומת שנת 2007?"

	N	%
היה גידול במספר המשפחות שטופלו	73	77%
היה קיטון במספר המשפחות שטופלו	3	3%
לא היה שינוי	19	20%
TOTAL	95	100%

העמותות שציינו כי היה גידול במספר המשפחות שטופלו בשנת 2008 נשאלו לגבי היקף הגידול:

	N	%
עד 10%	22	31%
בין 11%-25%	32	45%
בין 26%-50%	14	20%
בין 51%-75%	2	3%
לא יודע להעריך	1	1%
TOTAL	71	100%

	שנת 2004 N=84	שנת 2005 N=91	שנת 2006 N=100	שנת 2007 N=92	שנת 2008 N=96
חל גידול	83%	77%	84%	84%	77%
חל קיטון	–	1%	2%	1%	3%
ללא שינוי	17%	22%	14%	15%	20%

77% מהעמותות מדווחות על גידול במספר המשפחות המקבלות תמיכה מהעמותה בממוצע של 21%.



בחיפיל הנתמכים/נזקקים בעמותות

”מתוך כלל הנזקקים שמקבלים את תמיכת העמותה, איזה שיעור מהוות הקבוצות הבאות?”

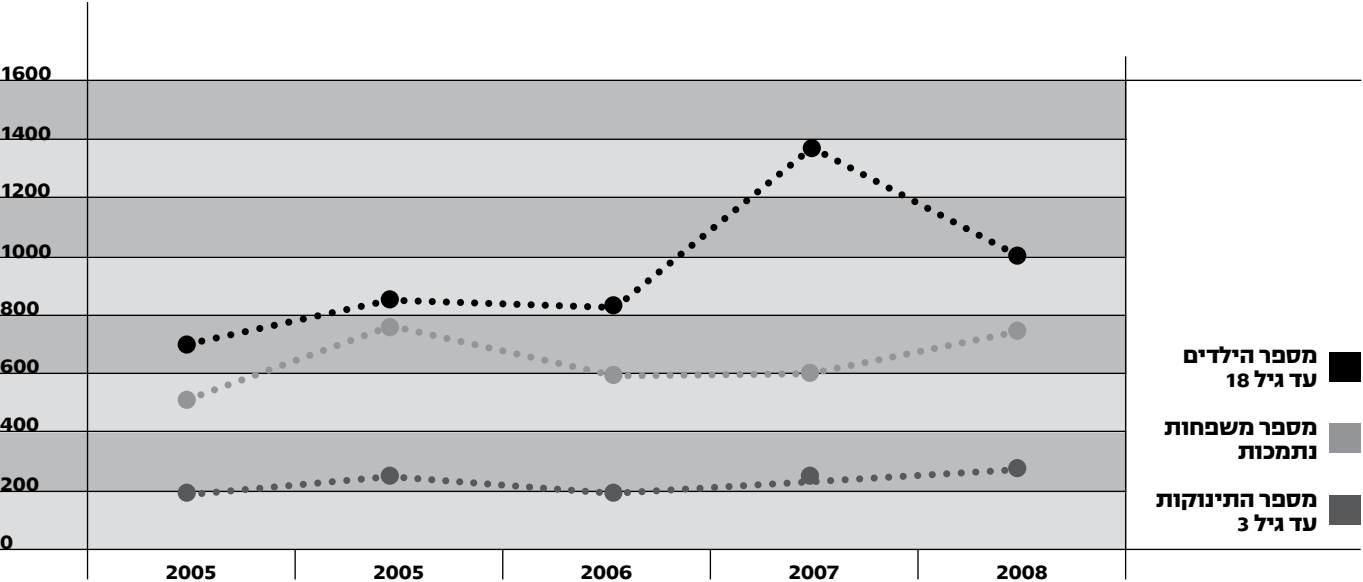
	שנת 2008 % ממוצע	שנת 2007 % ממוצע	שנת 2006 % ממוצע	שנת 2005 % ממוצע	שנת 2004 % ממוצע	
משפחות מרובות ילדים	38	43	40	40	36	
גילאי ביניים בגיל 41 עד 64	34	44	43	לא נבדק	לא נבדק	
מובטלים תקופה ממושכת	34	38	34	43	41	
משפחות חד הוריות	28	33	30	32	29	
עולים חדשים	27	29	29	28	31	
צעירים	27	16	17	17	23	
קשישים	23	21	21	19	23	
נוער וחיילים	22	28	23	30	29	
חולים כרוניים	18	20	17	לא נבדק	לא נבדק	
מעמד ביניים עד לא מזמן	16	18	21	17	16	
נכים	14	17	14	16	12	

מתוך נתמכי העמותות, שיעור משפחות מרובות ילדים הוא הגבוה ביותר ועומד על 38% מכלל הנתמכים.

למרות ירידה קלה משנה שעברה, שיעור המשפחות החד הוריות עדיין נותר גבוה וכמעט כל נזקק רביעי (28%) הוא הורה במשפחה חד הורית.

ישנה עלייה משמעותית בשיעור הצעירים (40–22) הנזקקים מ-16% בשנה שעברה ל-27% השנה.

שיעור הנתמכים המעידים על עצמם כבני מעמד הביניים לשעבר עומד על 16% ושיעור החולים הכרוניים על 18%.



בהשוואה לשנת 2007 ישנה עלייה במספר המשפחות המקבלות סיוע וירידה במספר הילדים עד גיל 18 הנתמכים בעמותות המזון.

”האם העמותה שלכם מצליחה לתת מענה לכל הנזקקים הפונים אליכם?”

	2008 N=96	2007 N=92	2006 N=100	
כן	22%	28%	31%	
לא	78%	72%	69%	
TOTAL	100%	100%	100%	

העמותות שציינו כי אינן מצליחות לתת מענה לכל הנזקקים הפונים נשאלו לגבי היקף הנזקקים שלא מצליחים לקבל מענה:

	N	%
עד 10%	20	28%
בין 11%-25%	29	41%
בין 26%-50%	16	23%
בין 51%-75%	3	4%
לא יודע להעריך	3	4%
TOTAL	71	100%

78% מהעמותות מתקשות לתת מענה לפחות לרבע מהנזקקים הפונים אליהן לעומת

72% בשנת 2007. ניתן לראות מגמה של שחיקה ביכולת העמותות לתת מענה לכל הנזקקים הפונים אליהן

לקבלת תמיכה - עלייה של 13% בכמות העמותות בשנתיים האחרונות.



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן

תדירות ואופי התמיכה

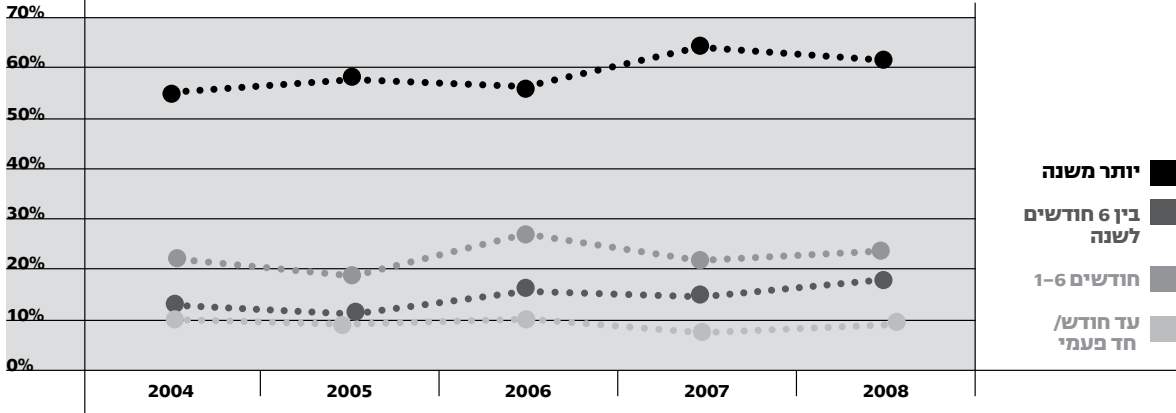
תדירות התמיכה

”מהי תדירות התמיכה השכיחה ביותר שאתם נותנים לנזקקים?”

	N	%
יומי	22	24%
שבועי	20	22%
דו שבועי	15	16%
חודשי	35	38%
TOTAL	92	100%



”מתוך 100% המשפחות הנתמכות ע”י העמותה, מהו אחוז המשפחות המקבלות את הסיוע במשך:?”



61% ממקבלי הסיוע בקרב העמותות נתמכים למעלה משנה. למרות ירידה קלה משנה שעברה (65%) בכמות המשפחות הנתמכות מעל שנה נתון זה עדיין הגבוה ביותר מבין כלל המשפחות הנתמכות.

”האם העמותות מספקות לנזקקים דברים או שירותים נוספים בנוסף לאוכל? אם כן, מה הם השירותים הנוספים שהעמותה מספקת?”

	N	%	מוצרים/שירותים נוספים המסופקים ע”י העמותות
ביגוד	69	83%	
חינוך/העשרה/הכשרות מקצועיות	39	47%	
טיפולים בריאותיים ו/או תרופות	27	33%	
ציוד ועזרה בבית	25	30%	
הכונה תעסוקתית	23	28%	
פעילות חברתית, ייעוץ והכוונה	14	17%	
ציוד לבית הספר	9	11%	
סיוע כספי במיסים ודיוור	4	5%	
TOTAL	83	253%	

86% מהעמותות מספקות מוצרים ושירותים נוספים לנתמכים בנוסף למזון.

יציבות וחוסן עמותות המזון בישראל 2008

”מהם מקורות המימון של העמותה?”

(ניתן היה לציין יותר ממקור מימון אחד):

	שנת 2004 N=84	שנת 2005 N=91	שנת 2006 N=100	שנת 2007 N=92	שנת 2008 N=96
מגזר פרטי/הציבור הרחב	41%	33%	37%	42%	37%
מגזר עסקי	19%	15%	18%	20%	20%
קרנות	16%	12%	15%	18%	17%
מוסדות ממשלתיים	11%	12%	15%	17%	15%
אחר	13%	28%	15%	3%	11%
TOTAL	100%	100%	100%	100%	100%

הציבור הרחב, המגזר העסקי והקרנות ממשיכים להיות הגורמים העיקריים הנושאים בנטל של מימון העמותות (74%), כאשר המדינה אינה תורמת לפתרון הבעיה ומממנת רק 15% מתקציב העמותות.

השפעת עליית מחירי המזון על העמותות*

”באיזה אופן השפיעה על העמותה העלייה הדרמטית

במחירי המזון בשנה האחרונה?”

	N	%
אנחנו נאלצים לחלק כמות קטנה יותר של מזון	75	71%
אנחנו נאלצים לחלק מגוון קטן יותר של מוצרים	58	55%
יש מוצרים שהפסקנו לקנות או שצמצמנו מאוד את רכישתם	43	41%
המשפחות המטופלות על ידנו מבקשות יותר מזון מכיוון שיכולת הקנייה שלהם נפגעה	32	30%
יש יותר נזקקים שפונים לקבל סיוע	25	24%
נאלצנו לצמצם את מספר המשפחות להם נותנים סיוע	5	5%
אין כל השפעה על העמותה כתוצאה מהעלייה במחירי המזון	7	7%
TOTAL	105	233%

העלייה הדרמטית במחירי המזון השפיעה באופן ניכר על העמותות, כאשר 71% מהעמותות נאלצות לחלק כמות קטנה יותר של מזון ו- 55% מהעמותות נאלצות לחלק מגוון קטן יותר של מוצרים למשפחות הנתמכות.

ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן



ההשפעה של הירידה בשער הדולר על כמות התרומות שקיבלה העמותה בשנה האחרונה*
"האם הירידה בשער הדולר השפיעה על כמות התרומות שקיבלה העמותה בשנה האחרונה?"

	N	%
כן	47	45%
לא	10	10%
לא פירט	48	46%
TOTAL	105	100%

האופן בו השפיעה הירידה בשער הדולר על העמותה*
עמותות שציינו כי חלה השפעה על כמות התרומות נשאלו:
"באיזה אופן השפיעה על העמותה הירידה בשער הדולר בשנה האחרונה?"

	N	%
כמות התרומות לעמותה ירדה	44	94%
כמות התרומות לעמותה עלתה	1	2%
כמות התרומות לעמותה נשארה ללא שינוי	2	4%
TOTAL	47	100%

45% מהעמותות מדווחות כי הירידה בשער הדולר גרמה לירידה בשיעור של 30% בכמות התרומות שהעמותה מקבלת.

* נשאל במסגרת סקר נוסף שהתבצע במהלך חודש ספטמבר בקרב 105 עמותות בנושא השפעת המצב הכלכלי על עמותות המזון עקב עליית מחירים בשנה האחרונה.

"האם חל שינוי בשנה האחרונה בכמות התרומות הכספיות המגיעות לעמותה?"

	N	%
כמות גדלה	6	7%
כמות ירדה	50	56%
נשאר ללא שינוי	33	37%
TOTAL	89	100%

	שנת 2004 N= 84	שנת 2005 N= 91	שנת 2006 N=100	שנת 2007 N=92	שנת 2008 N=96
עלה	22%	22% (עם ממוצע עלייה של 29%)	17% (עם ממוצע עלייה של 25%)	12% (עם ממוצע עלייה של 16%)	7% (עם ממוצע עלייה של 13%)
ירד	46%	39% (עם ממוצע ירידה של 32%)	43% (עם ממוצע ירידה של 37%)	49% (עם ממוצע ירידה של 29%)	56% (עם ממוצע ירידה של 27%)
ללא שינוי	32%	40%	40%	38%	37%

56% מהעמותות מדווחות על ירידה בשיעור של 27% בכמות התרומות הכספיות המגיעות לעמותה.

המאזן הכולל לשנת 2008: ירידה של כ- 14% בתרומות המגיעות אל העמותות.

מספר המתנדבים בעמותה בשנת 2008 לעומת שנת 2007

"האם בשנת 2008, לעומת 2007 מספר המתנדבים בעמותה, עלה, ירד או נשאר לא שינוי?"

	N	%
עלה	32	35%
ירד	5	5%
נשאר ללא שינוי	55	60%
TOTAL	92	100%

	שנת 2004 N=84	שנת 2005 N=91	שנת 2006 N=100	שנת 2007 N=92	שנת 2008 N=96
עלה	56%	59% (עם ממוצע עלייה של 28%)	40% (עם ממוצע עלייה של 24%)	42% (עם ממוצע עלייה של 20%)	35% (עם ממוצע עלייה של 23%)
ירד	8%	10% (עם ממוצע ירידה של 37%)	10% (עם ממוצע ירידה של 41%)	7% (עם ממוצע ירידה של 27%)	5% (עם ממוצע ירידה של 36%)
ללא שינוי	36%	31%	50%	51%	60%

35% מהעמותות מדווחות על עלייה בכמות המתנדבים בעמותה.

המאזן הכולל לשנת 2008: עלייה של כ- 6% במספר המתנדבים.



ישראל 2008, תמונת מצב.
צילום: זיו קוון



ישראל 2008, תמונות מצב. צילום: זיו קורן



סקר
תפיסות הציבור
ישראל | 2008



תפיסות הציבור

תפיסת העוני בעיני הציבור בישראל היוו סקר עדכני ומייצג שנערך בקרב הציבור הרחב, אשר מתאר את הדעות והתפיסות של אזרחי ישראל ביחס לעוני: מה צריכה להיות דחיפות הטיפול בעוני בסדר העדיפויות הלאומי? כיצד נתפסת מדיניות הממשלה כמשפיעה על מצב העוני? מיהם הגורמים הנתפסים כאלה שתפקידם לטפל בבעיה ומי מטפל בה בפועל? באיזו מידה נתפסת הצהרת היקף העוני במדינה? מה מידת הירתמות הציבור למען אוכלוסיות במצוקה? ומה התפיסה הכלכלית, אישית, משפחתית ביחס לעוני?

סקר תפיסות הציבור היוו מדגם מייצג בקרב 500 גברים ונשים בגיל 18 ומעלה, אשר התבצע במהלך חודש ספטמבר 2008 על-ידי מכון "חקר רייטינג" בהנהלת מרים חונן.



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן

עיקרי הממצאים

1 למרות עלייה בתפיסת הציבור את בעיית הער ני, עדיין קיימת שחיקה ורק 48% מכלל המדגם דירגו אותה כבעיה הדחופה ביותר לטיפול. החי נוך תופס זו השנה השנייה את המקום הראשון עם 60%.

2 80% מהציבור מאמינים להערכה כי יש בארץ 200,000 משפחות הסובלות ממחסור במזון ומאי-ביטחון תזונתי.

3 אחד מכל ארבעה ישראלים (27%) הצהיר כי הוא חושש להידרדר לעוני.

4 56% מהציבור סבור כי עליית המחירים בשנה האחרונה השפיעה עליו. 22% מהציבור מרגישים כי מצבם הכלכלי אף הורע במהלך השנה.

5 נושא התעסוקה נתפס כמקור העיקרי לבִּי־עיית העוני. שתיים מהסיבות הבולטות לבעיה הן שכר נמוך/עבודה זמנית או חלקית (47%) וחוסר במקומות עבודה (33%). יחד עם זאת 35% סבורים כי הבעיה נובעת מחוסר רצון לעבוד. סיבה בולטת נוֹי ספת היא העדר טיפול ממשלתי בבעיה (42% רואים בכך את המקור לבעיה. זוהי עלייה לעומת 34% שסי־ברו כך בשנה שעברה).

מסקנות

1 בשנתיים האחרונות בעיית העוני אינה נתפסת כדחופה ביותר, דבר המעיד על שחיקה בתודעת הציבורית ביחס לדחיפות הטיפול בבעיה, זאת על אף ששיעור העוני בישראל גדל.

2 קיימת אכזבה מפעילות הממשלה לפתרון בעיית העוני, אשר נתפסת כגורם שאמור לטפל בבעיה, אך בפועל אינה מבצעת את תפקידה. יתרה מכך, התחושה היא כי מדיניות הממשלה אף מחריפה את בעיית העוני.

3 על פי תפיסת הציבור, הגופים ההומניטריים הם הגופים העיקריים המטפלים בפועל בבעיית העוני, למרות שאינם נתפסים כאלה אשר אמורים למלא תפקיד זה.

4 נושא התעסוקה נתפס יותר מכל כמקור העיקרי לבעיית העוני וגם כגורם שיביא לפתרונו. שתיים מהסי־בות הבולטות לעוני בעיני הציבור הן חוסר במקומות עבודה ותנאי עבודה לא מספקים. הנושאים הנוספים החשובים ליציאה מהעוני בעיני הציבור הם השקעה בחינוך והעלאת קצבאות.

5 לצד פעילותם של הארגונים ההומניטריים, גם הציבור לוקח חלק בסיוע ונרתם לעזרת המזקקים במטרה להקל על בעיית העוני, כשעיקר העזרה מתמקדת בתרומות.

6 84% מהציבור סבורים כי הממשלה והרשויות המקומיות הם הגורמים הראשונים שתפקידם לפעול לפתרון בעיית העוני, אך רק 16% סבורים כי הם הגופים שעושים זאת בפועל.

7 49% מכלל הציבור סבורים כי מדיניות הממשלה גורמת להחרפת בעיית העוני.

8 ארגונים הומניטריים ועמותות הסיוע, אשר נתפסים כגורם אשר פחות מכל אמור לטפל בבעיית העוני (5%), מהווים את הגורם אשר בפועל מטפל בבעיה יותר מכולם (67%).

9 85% מהציבור מדווחים כי תרמו בשנה החולפת למען אוכלוסיות במצוקה: 67% תרמו כסף, 36% תרמו מזון, 17% תרמו מוצרים אחרים.

10 71% מהציבור הרחב מסכים כי ניתן לה־גדיר "רעב" כ"חוסר יכולת לדאוג לתזונה בסיסית מינימאלית". רוב הציבור מאמין למעשה כי רבים מהאנשים העניים בישראל הם אנשים רעבים ואינו תולה את הגדרת הרעב בתחושה פיזית בהכ־רח, אלא ביכולת העצמאית לספק לאדם ומשפחתו מזון בסיסי.

^[1] 646362616059585756555453525150484746454443424140393837363534333231302928272625242322212019181716151413121110987654322008 | ישראל | דו"ח העוני האלטרנטיבי

^[2] 646362616059585756555453525150484746454443424140393837363534333231302928272625242322212019181716151413121110987654322008 | ישראל | דו"ח העוני האלטרנטיבי



80% מהציבור מאמינים להערכה כי יש בארץ 200,000 משפחות הסובלות ממחסור במזון ומאי-ביטחון תזונתי.

ישראל 2008, תמונות מצב. צילום: זיו קורן

ממצאי הסקר

איזו בעיה הכי דחופה לטיפול?

תפיסת הבעיות הדחופות לטיפול במדינת ישראל (נעזר)

”מבין הבעיות הבאות איתן מתמודדת מדינת ישראל, מהי לדעתך הבעיה שהכי דחוף לטפל בה ומהי הבעיה השנייה מבחינת דחיפות הטיפול?”

	שנת 2004 %N=500	שנת 2005 %N=500	שנת 2006 %N=500	שנת 2007 %N=500	שנת 2008 %N=500
עוני					
הנושא הדחוף ביותר	31	29	21	14	21
נושא שני בדחיפותו	26	23	27	21	27
סה"כ ראשון או שני	57	52	48	35	48
ביטחון					
הנושא הדחוף ביותר	24	15	27	21	27
נושא שני בדחיפותו	19	15	22	15	22
סה"כ ראשון או שני	44	30	49	37	49
שחיתות שלטונית					
הנושא הדחוף ביותר	14	16	22	22	20
נושא שני בדחיפותו	11	12	14	15	21
סה"כ ראשון או שני	25	28	36	37	41
חינוך					
הנושא הדחוף ביותר	21	21	18	28	32
נושא שני בדחיפותו	20	21	16	22	28
סה"כ ראשון או שני	41	42	24	50	60

שחיקה נוספת בתפיסת הציבור את בעיית העוני. למרות עלייה מסוימת, רק 48% תופסים את בעיית העוני כבעיה הדחופה ביותר לטיפול.

שיעור גבוה יחסית של התופסים את בעיית העוני כבעיה הדחופה ביותר לטיפול (21% במדגם) נמצא בקרב:

- נשים (28%)
- גילאי ביניים (25%)
- דתיים/חרדים (30%)
- הורים לילדים המתגוררים בבית (24%)
- בעלי הכנסה נמוכה מהממוצע (27%)

שיעור גבוה יחסית של התופסים את בעיית החינוך כבעיה הדחופה ביותר לטיפול (32% במדגם) נמצא בקרב:

- גברים (36%)
- בעלי השכלה על תיכונית/גבוהה (35%)
- חילוניים (35%)
- הורים לילדים הגרים בבית (30%)
- בעלי הכנסה גבוהה מהממוצע (38%)



מה עושה הממשלה?

”עם איזו מהדעות הבאות אתה הכי מסכים, בקשר להשפעת מדיניות הממשלה על מצב העוני בישראל?”

	שנת 2008 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2005 N=500	שנת 2004 N=500
מסייעת לפתור את בעיית העוני	8%	7%	9%	15%	13%
לא מסייעת לפתור את הבעיה	39%	38%	36%	33%	26%
גורמת להחרפת העוני	49%	48%	51%	48%	55%
לא יודע	5%	7%	4%	4%	6%

88% מהציבור סבור כי מדיניות הממשלה אינה מסייעת לפתרון בעיית העוני. 49% סבורים כי מדיניות זו אף מחריפה את הבעיה.

השוואה בין הרצוי למצוי – שנת 2008

הגורמים האמורים לפעול לצמצום העוני	הגורמים המטפלים בפועל בבעיית העוני
הממשלה ורשויות מקומיות	84%
חברות עסקיות	4%
ארגונים הומניטריים ועמותות סיוע	5%

הארגונים ועמותות הסיוע נתפסים כגורם אשר פחות מכל אמור לטפל בבעיית העוני (5%) ומהווים את הגורם שבפועל מטפל בבעיה יותר מכל גורם אחר (67%). לעומת זאת, הגורמים השלטוניים מצביעים על יחס הפוך – 84% טוענים כי הממשלה היא הגורם המרכזי אשר אמור לטפל בבעיה, אולם רק 16% תופסים את הממשלה ככזו המטפלת בפועל. ביחס לחברות העסקיות יש הלימה בין הרצוי למצוי.

מי צריך לטפל בבעיה?

”מבין הגורמים הבאים מיהו הגורם העיקרי שלדעתך צריך לפעול כדי לפתור את בעיית העוני בישראל?”

שיעור המציינים כל אחד מהגורמים במקום ראשון:	שנת 2004 N=500	שנת 2005 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2008 N=500
הממשלה ורשויות מקומיות	91%	87%	91%	89%	84%
חברות עסקיות	2%	5%	3%	6%	4%
ארגונים/עמותות	2%	3%	2%	2%	5%

הגורמים העיקריים אשר נתפסים ע"י הציבור כאחראים לטיפול בבעיית העוני הם הממשלה והרשויות המקומיות (84%).

מי מטפל בפועל?

”מבין הגורמים הבאים מיהם לדעתך הגורמים שבפועל מטפלים יותר מכולם בבעיית העוני?”

שיעור המציינים כל אחד מהגורמים במקום ראשון:	שנת 2004 N=500	שנת 2005 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2008 N=500
הממשלה ורשויות מקומיות	18%	19%	14%	13%	16%
חברות עסקיות	3%	4%	5%	7%	5%
ארגונים/עמותות	45%	48%	67%	62%	67%

מי שנתפס כמטפל בפועל בצמצום בעיית העוני בישראל הם בעיקר ארגוני הסיוע והעמותות (67%).

האם אתה מאמין שבישראל 200,000 משפחות הסובלות ממחסור במזון ומאי-ביטחון תזונתי?"

	N	%
כן	401	80%
לא	99	20%
TOTAL	500	100%

80% מהציבור מאמין כי בישראל ישנן 200,000 משפחות הסובלות ממחסור במזון ומאי-ביטחון תזונתי.

"האם אתה מסכים עם האמירה: 'אדם שאינו יכול לדאוג לעצמו ולמשפחתו לתזונה בסיסית מינימאלית הוא אדם רעב'?"

	N	%
כן	357	71%
לא	143	29%
TOTAL	500	100%

71% מהציבור מסכים כי ניתן להגדיר רעב באמצעות חוסר היכולת לדאוג לתזונה בסיסית מינימאלית.

כלומר, רוב הציבור אינו תולה את הגדרת הרעב בתחושה פיזית בהכרח כי אם ביכולת העצמאית לספק לאדם ומשפחתו מזון בסיסי.

הסיבות לעוני בישראל עכ"י תפיסת הציבור

"מהן לדעתך הסיבות העיקריות לעוני?"

	שנת 2005 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2008 N=500
שכר נמוך/עבודה זמנית/חלקיות משרה	19%	39%	37%	47%
אי טיפול ממשלתי	----	46%	34%	42%
חוסר במקומות עבודה	41%	38%	30%	33%
חוסר רצון לעבוד	19%	32%	23%	35%
קצבאות נמוכות	---	20%	16%	22%
מצב בריאותי	4%	11%	7%	18%
עוני מרצון	---	---	7%	16%

נושא התעסוקה נתפס כמקור העיקרי לבעיית העוני - 47% תולים את הבעיה בשכר נמוך או בתנאי משרה לא מספקים

ו - 33% בחוסר במקומות עבודה. סיבות נוספות הן העדר טיפול ממשלתי (42%) וחוסר רצון לעבוד (35%).

התחום הדחוף ביותר לטיפול לצמצום בעיית העוני

"מבין התחומים הבאים מהו, לדעתך, התחום הדחוף ביותר לטיפול כדי לצמצם את מימדי העוני?"

תחומים דחופים לטיפול	שנת 2005 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2008 N=500
תעסוקה והכשרה מקצועית	50%	38%	40%	43%
חינוך	15%	20%	22%	24%
העלאת קצבאות	18%	16%	15%	16%

נושא התעסוקה נתפס גם כמקור העיקרי לפתרון בעיית העוני (43%) ועדיין נתפס כתחום הדחוף ביותר לטיפול.

ניתן לראות מגמת עלייה בשיעור התופסים את נושא החינוך כגורם ליציאה ממעגל העוני.



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן





אחד מכל ארבעה ישראלים (27%) הצהיר כי הוא חושש להידרדר לעוני.

נכונות אזרחית לתמיכה בנזקקים

"האם במהלך השנה האחרונה תרמת למען אוכלוסיות במצוקה?"

	שנת 2004 N=500	שנת 2005 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2008 N=500
תרמו כסף	55%	58%	64%	67%	67%
תרמו מזון	38%	40%	40%	38%	36%
תרמו בגדים	6%	5%	7%	2%	--
בסה"כ תרמו דבר כלשהו	80%	82%	80%	86%	85%

הציבור לוקח חלק לצד פעילותם של הארגונים ההומניטריים ו-85% מהציבור תרמו במהלך השנה האחרונה כסף לנזקקים ו/או מזון לנזקקים.

האם התנדבות במהלך השנה האחרונה כדי לסייע לאוכלוסיות במצוקה?"

	שנת 2004 N=500	שנת 2005 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2008 N=500
התנדב	23%	30%	25%	18%	2%
לא התנדב	77%	70%	75%	82%	98%

שיעור המתנדבים נמצא במגמת ירידה משמעותית והוא עומד בשנת 2008 רק על 2%.

הערכת מצב אישי

"האם אתה חושש שאתה ומשפחתך עלולים להגיע בעתיד הקרוב למצב של עוני?"

	שנת 2004 N=500	שנת 2005 N=500	שנת 2006 N=500	שנת 2007 N=500	שנת 2008* N=500
מאוד חושש	8%	6%	6%	7%	6%
די חושש	21%	23%	15%	18%	21%
סה"כ חוששים	29%	29%	21%	25%	27%
לא כל כך חושש	31%	22%	30%	30%	28%
כלל לא חושש	38%	48%	48%	43%	37%
כבר היום במצב של עוני	3%	1%	2%	3%	3%

אחד מכל ארבעה ישראלים (27%) הצהיר כי הוא חושש להידרדר לעוני.

*שאלה זו נשאלה במסגרת סקר נוסף שהתבצע בתרומה במהלך חודש נובמבר ע"י מכון גיאוקרטוגרפיה.





תפיסת המצב הכלכלי בהשוואה לשנה שעברה:
”בהשוואה לשנה שעברה, האם אתה מרגיש שמצבך הכלכלי: השתפר, הידרדר או נשאר אותו דבר?”

	N	%
השתפר	121	25%
הידרדר	106	22%
נשאר אותו דבר	252	51%
מתקשה להעריך	14	3%
TOTAL	493	100%

מחצית מהציבור (51%) סבור כי המצב הכלכלי נשאר ללא שינוי בהשוואה לשנה שעברה. 22% מרגישים כי מצבם הכלכלי הורע והידרדר בהשוואה לשנה שעברה.

השפעת העלייה הדרמטית של מחירי המזון בשנה האחרונה על המצב הכלכלי:
”האם השפיעה עליך העלייה הדרמטית של מחירי המזון בשנה האחרונה?”

	N	%
כן	277	56%
לא	216	44%
TOTAL	493	100%

56% מהציבור סבור כי ניכרת השפעה של עליית המחירים הבאה לידי ביטוי בתחום המזון, הפנאי, הבריאות והחינוך.

* נשאל במסגרת סקר נוסף שהתבצע במהלך חודש ספטמבר בקרב 500 אזרחים בנושא תפיסת הציבור את המצב הכלכלי בהשוואה לשנה שעברה.



ישראל 2008, תמונת מצב. צילום: זיו קורן

2008

דיוור

תפילות

הציבור

ישראל

התעסוקה

נתפסת

כמקור

העיקרי

ליצירת

עוני וגם

כפתרון

לבעיה.

עיר	שם הארגון	איש קשר	טלפון	כתובת
אופקים	בית חב"ד (בית התבשיל)	מנוהל - שנאור/ אבנר אמיתי	08-9926034	המלאכה 7 / ת.ד. 216
אופקים	ידיד	מנוהלת - לאה / חנון מלכה	08-9926635	הרצל 629/ו / לדואר - ת.ד. 668
אזור	לאזור מכל הלב- מח' לשירותים חברתיים	מנוהלות - עירית, מזכירה - עדנה / אלכס	03-5560088	יצחק שדה 18
אילת	האגף לשירותים חברתיים - עיריית אילת- (יד רח"ה)	מנוהלת - פרידה / אמירה	08-6367137/8	מרכז רוזין / ת.ד.14
אריאל	חסד לחיים	אבנר מוצפי	057-7729511	נחשונים 100 / ת.ד. 4064
ארצי	על"ם	ציון / לאה	03-7686666/0	קהילת סלוניקי 7 ת"א
ארצי	נכי ישראל - אנשים מקבלים - נותנים	מומו נקווה	03-9415540	סחרוב 17 אזור התעשייה החדש ראשל"צ
ארצי	יד ביד, אחן קשבת ועזרה לזולת	יור' - שלי חושן / זמירה דנינו	03-6203141	הנביאים 36, 64072
אשדוד	חסדי איילה	ויקטור ועקנין	077-4450308	החייד"א 16
אשדוד	עמותות חמד	יוסי דלטון	07-77001356	הציונות 3/29 אזור הסיטי
אשקלון	מתן בותר	יור' - ניסים כלפון / עמוס / אבי איפרן	08-6751010	האגוז 5 נווה רז / ת.ד.5163
באר שבע	אלג'מאהיר	עלי אבו רביעה	08-6288831	טורמפלדור 101 / ת.ד.653
באר שבע	באר שובע	תמי בתשטיין	08-6412544	מורדי הגטאות 58 / ת.ד.6043, 84160
באר שבע	בית מוריה	יהודה עם שלם	08-6100093	עין גדי 14/5 / ת.ד. 3497
באר שבע	קרן עזרה לעולים נזקקים	מיה אנגלרט	08-6276252	ההסתדרות 2
בית שאן	עולם חסד יבנה - אש"ל אברהם	ביטון אברהם / דניאלה	04-6581726	חבצלת 4 - שכונת נוף הגלבוע
בית שמש	למתנדב	איתן חברוני / דרור הלוי	02-9919936	המשלט 8 / ת.ד.386
בני ברק	חסדי נעמי	יוסף כהן / דינה	03-6777777	בר יוחאי 10
בת ים	אהבים	דדיקס / יפה	03-6591220, 03-5089823	אלפר 27, בית תמחוי - בית תמחוי
ג'וליס	הקרן לקידום בי העדה הרוחצית ע"ש אמין טרף	סלח טרף / פהים גאנס	04-9910441	בן עמי 19, עכו / ת.ד. 6 ג'וליס
גבעתיים	אגף רווחה	מנהל אגף - יצחק בן שחקן / עמיחי	03-5722211 47	שלוחה 47
גדרה	המחלקה לשירותים חברתיים	מרים שוקר / בת-חו קרני	08-8593547	פינס 1
דימונה	האגף לשירותים חברתיים (לב חם)	יהודה אלמליח	08-6563230	ת.ד.1 - עיריית דימונה, מרכז מסחרי אגף הרווחה
דימונה	מלב אל לב	ניסים פרץ / סלומון מלול / דליה ממן	052-2394007	ת.ד.1164, 86111
הוד השרון	רעים	יור' - יהודה לסקו	09-7411447	השקמים 37
הרצליה	מתנדבי הרצליה	זולי פאפו	09-9542734	הנדיב 49
זכרון יעקב	לשכת רווחה	סמדר שווילי	04-6297131	הנדיב 10
חדרה	חכמה ודעת לב חם	יור' - עופר שושני מונ"ל דבורה / אלי קרמר	04-6222132	רוטשילד 38 / ת.ד. 243
חולון	תנו יד לחבר	יור' - עמוס ירושלמי רכות חברתית - ציפי גליק	03-6517520	ארבע ארצות 24, 58100
חולון	עזר מציון	חוניה פרידו / לאה תרביץ / משה טראובה	03-5043131	חביבה רייך 3
חיפה	עמותת החסד ע"ש כמיל שחאדה (בית החסד)	יור' - אנוס שחאדה / אלי / תמרה שאער	04-8666235	ת.ד. 175, 31000
חיפה	מאיר פנים	יוסף לבקוביץ / ליאור	04-8640656	החלוץ 53
חיפה	נותנים באהבה-גמ"ח נווה שאנן	יור' - עקיבא וייץ / איתן שפירא	04-8321585	הגליל 58 א'
חיפה	לב ח"ש	יהושע (שוקי) ראכברגר	04-8672999	הרצוג 18/8 / ת.ד. 5673, 31055
חצור הגלילית	עת רחמים	יוספי גבריאל / מיכאל	04-6930687	מעלה הזיתים 10/4 / ת.ד. 54, 10300
חשמונאים	יושבת ציון	מרימי יחזקאל	08-9768565	רשב"י 9/8 מודיעין עילית - אחוזת ברכפלד
טבריה	שכן טוב	יור' - הרב קדוש / שירה שרון/ רן בירון /אורטל	054-6432299	רקפת 8 רמת טבריה ג', 14422
יבנה	בית חבד	יוסי לור	08-9421665	הזמיר 1 א'
יבנה	בני ברית	אסתר דחבש / אסתר דוד	08-9422785 08-9439162	שדרות העצמאות 15/30, 70600

עיר	שם הארגון	איש קשר	טלפון	כתובת
יהוד	בית חבד-בית חם	שמעון ווינר	03-5361479	צבי יש 10 / ת.ד. 216
יוקנעם	מחלקת רווחה	אתי בוחבט	04-9596019	הצאלים 4 בניין המועצה
ירוחם	מחלקת רווחה	טל אותנה / אהרון	08-6580697	מועצה אזורית ירוחם ת.ד. 1
ירושלים	יד אליעזר	יור' - דב יזיל / מילכה / מנחם	02-5813370	פולסקי 12
ירושלים	יד עזרה ושלומית	יור' - אריה לורי / עחיאל חתון	02-5323211	שמעון רוקח 28
ירושלים	עזרת אבות	נעמי שרעבי / שירה שרעבי	02-5829984	תרמ"ב 7, שכונת נחלת צבי - שערי פינה
ירושלים	עמותת החסד לב רמות	משה	02-5861456	שכטמן 6 רמות א' / ת.ד.23901
ירושלים	רעות - קהילה דתית פלורליסטית	יור' - אריה יגור /יוני / ישי רבקין	02-5667372 4	שלוחה 4
ירושלים	ש.ח.ל. (אתנחתא)	יור' - אביבה פליס, מנכ"ל - תמר אלין	02-6725337	דוך חברון 106
ירושלים	תכלית האדם	מנכ"ל - אהרון כהן / תהילה	02-6516325	מרכז שטרן 7 - גבעת שאול / ת.ד.41205
כפר חבד	בית חנוך לתשב"ר- אור שמחה	יוסף קליין / זאב	03-9606137/8	ת.ד. 21
כפר מנדא	לשכת רווחה	עוויד זכי	04-9864168	ת.ד. 1161
כפר נחף	לרווחות נחף וקדמתה	סעיד עיסא / עולא בדראן	04-9081639	ת.ד.20137, 414, ת.ד.
כפר סבא	הזן את הכל- קרן גמ"ח ע"ש פינקרט יעקב ז"ל	רונולד קול / שלמה	09-7481011	בליסון 3
כפר סבא	מלא הטנא	אלי שרון	09-7463079	גלר 21 / לדואר- נחל קנה 10, 44245
כרמיאל	יוצ"ר- הסתדרות עולמית לנשים ציוניות	יור' - צפי פרידמן / מרים נג'אטי	04-9584407	השריג 20 שכונת הגליל
כרמיאל	צלחת חמה - לשובע	חגית בריטמן	04 9582354	החרושת 11 / ת.ד. 6393
לוד	מפעל החסד - יד ביד	הרב גלזברמן / בצלאל	08-9213636	הרצל 42 / ת.ד.1212
מבשרת ציון	יד ביד- לקידום מבשרת ציון	מוניקה / משה שניא	02-5700449 ,02-5335526	יסמין 69 / ת.ד. 1175
מגדל העמק	לשכת רווחה-לקידום ופיתוח שרותי רווחה	דובר - ואלי גולן / מומי בן סימון / אילנה פרץ	04-6507811/6	רחוב הזית 1 / ת.ד. 270
מגדל העמק	בית התבשיל - טוב וחסד	מנכ"ל - צביקה, מאיר / מנחם	04-6547408	שלום עליכם 2
מזכרת בתיה	לשכת רווחה	עין שי רבקה / צופנת	08-9340919	שדרות אליהו 8 - מחלקה ושירותים חברתיים
מעלה אדומים	בית חב"ד	שרה כהן	02-5354960 02-5902847	הנחלים 770 פארק אדומים
מצפה רמון	מח' רווחה	קלרה חניבד	08-6596257	מועצה מקומית מצפה רמון ת.ד. 1
מרום הגליל	מלבי"ש במרום- (מח' רווחה)	מירב גבעון / בלה רבין	04-6987827 04-6919858	מועצה אזורית מרום גליל ת.ד.90000
נהריה / שלומי	בית נריה	יעקב יועמן / מרגלית שניא	04-9522615	יפה נוף 44 / ת.ד. 351
נוקדים	בית עציון	מנוהל - יוסי שדה / אליצור	02-9963865	נוקדים
ניצן-מפוזי גוש קטיף	פעמונים	יונתן כהן / רבקה מדר	054-5684659	ת.ד. 485 ניצן / ת.ד. 120 גבעת שמואל, 54100
נס ציונה	בית חב"ד	יור' - יוסי לור מנכ"ל - הרב הר שניא מחלקת מתנדבים - מלכה שחם	08-9400935	ביאליק 2, 64092
נצרת	העמותה לקידום שרותים חברתיים	מנוהלת - יוסור סרסור / סאוסאן	04-6456422	אל נמסיאי 35 / ת.ד. 323
נצרת עילית	חסדי מנחם	מנכ"ל - ליאור מנור	07-7979999	המלאכה 17 ככר מז"א / ת.ד. 1080, 17110
נשר	בית לב חם	יור' - אזולאי חיים / עליזה אזולאי	04-8210765	ת.ד. 180 א.ת נשר, 20302
נתניה	נתניה (באר יעקב ורחל)	הרב דריפוס	09-8624442	ת.ד.2621
נתניה	מתנ"ס נורדאו	אליאן פל	09-8658945	אריה לוינ 3 קריצ נורדאו / לדואר - בר יהודה 12/30
נתניה	רוטרי	שמואל זוארץ / שלמה	09-8353911	המתמיד 4 דירה 3
עכו	גרעין אומץ עכו	יור' - ישי רובין / דוד עבדי	04-9550127	זבוטינסקי 26 / ת.ד.2766
עפולה	סלע -סיוע למען הקהילה	יעקב מלכה / גדי	04-6593789	קוממיות 44 א' גבעת המורה
ערד	הקרן לפיתוח ערד-יד לערד	יור' שמעון אדס / ישראל צדיקרוי / אפרת שיר	08-9957608	ת.ד. 653
פתח תקווה	טל חיים	אסתר / משה רובין	03-9333494 03-9320607 8	ברנה 45
פתח תקווה	מתנדבם למען הזולת - מיל"ה	שמעון / חיים אגרסט	03-9092002	בילר 19, 49462

646362616**60**595857565554535251504948474645444342414039383736353433323130292827262524232221201918171615141312111098765432
2008 | **ישראל** | **דו"ח העוני האלטרנטיבי**

646362616**60**595857565554535251504948474645444342414039383736353433323130292827262524232221201918171615141312111098765432
2008 | **ישראל** | **דו"ח העוני האלטרנטיבי**

עיר	שם הארגון	איש קשר	טלפון	כתובת
פתח תקווה	חסדי יעקב עזרה לזולות	משה ניסן	03-9315268	אצ"ל 10/4
צפת	המחלקה לשירותים חברתיים	שולה / אלי עטיה	04-6972103 04-6972445	אנילביץ 3/8, 13400 רוחה י"חשלים 50
קצר-חריש	המחלקה לשירותים חברתיים	אורה שורץ / שלמה / דוד	04-6253110 04-6253029	ת.ד.5092, 37861
קצרין - רמת הגולן	מתן - סיוע בצוקה ברמת הגולן	יוסי שפרינגוס / רוני נוכברג	04-6960382	מושב יונתן 12415
קרית אונו	אפשרות	שרה קנר	03-5349746	רח' ויינגט 22 אגף רוחה
קרית ארבע	נחלת עמק חברון	צבי אדרעי	02-9966166 02-9964044	ת.ד-696 / ת.ד.1261
קריית אתא	ארוחה חמה	יצחק ויסגלס / חיים דיסקין	04-8446324 04-8435010	חנקין 20, 28000
קרית ביאליק	חסד מציון	דניאל חוד / יעקב שכטר	052-4201242	הדבורה 10 קריית מוצקין
קרית גת	מאיר פנים	חן הרוש / אציק כרן	08-6885661	דרך הירדן 16
קרית גת	עזר מציון	צבי פרוכטר	08-6815678	רחבת עין הבשור
קרית טבעון	מעומק הלב - קרית טבעון	יור' - אבי צור / קרן אור / רבקה גרפינקל / רחל מוזליס	04-9539252	ככר בן גוריון / ת.ד. 1060
קרית מלאכי	מאיר פנים	אלי גרבי	08-8602295	סמטת הרימון / 8 ת.ד. 61 קרית גת
קרית מלאכי / (רמת גן)	אחד לאחד	מיכל לייסט / עדי / ניקול ז'יבלי	03-9730341	מושב בני עטרות, 60991
קרית שמונה	בית חב"ד- בית בתיה	יגאל צימורי	04-6943770	הלבנון 15
ראש העין	ק.ס.מ - קרן סיוע למשפחות	אורנה שטובל / יוסי הורוביץ	03-9013087	התבור 7 גבעת טל, 48561
ראששל"צ	עניין של חיים	דוד גבאי / שלומית	03-9566565 03-9567667	שלמה בן דוד 3, את ישן / לדואר ת.ד. - 3272
ראששל"צ	פתחי עולם	יור' - חיים גרינברג	03-9648426	רח' חב"ד 7 א'
רהט	צעד קדימה	מג'ד / עואד	08-9917285	שכונה 7/101 / ת.ד.391
רוחבות	הבית החם למען הקהילה - מח' רוחה	פלובי סיגלית	08-9392600	ביל"ו 2 / ת.ד. 111
רוחבות	הוד ישראל	חיה גנץ	08-9472793	בר שאול 2
רוחבות	לחיות בכבוד	מונ'ל ארז קרלנשטיין / עוכר	08-9459558	ההוסם 11
רמלה	מלב"י- בשיתוף העירייה	קוטי	050-4586849	בוחוב 31
רמת גן	עלה- לרווחת הילד, הנוער והקהילה	חיה עוזיאל / שרה	03-6712128 03-6712125	אצל 2
רמת השרון	חסדי תקווה	יור' - יצחק מינץ מונ'ל - עליזה / יעקב קורצקי	03-5471354	רח' מרדכי 15, 47441
רעננה	מחלקת רוחה	רחל צור / מקס גוינברג	09-7610403	סולד 2
שדרות	אגודת ידידות בנגב	יור' - יוסי נעמת / אביחי	08-6610702	משעול ברר 2/2, 80100
שהם	יד משהם	יור' - יעל דהן / עינת רבן / חזי	03-9795444 03-9732444	ת.ד. 3728
תל אביב	ש.ח.ל -מקום אחר	יניב / אלון ברמי	03-5447992	בזל 16
תל אביב	אוכל לזקקים	יהושע פלדמן	03-6024122, 6024444	ת.ד. 61063, 6477
תל אביב	בית השנטי	מונ'ל - מרים קלין	03-5103339	סמטת שלוש 17 / ת.ד. 50041,61500
תל אביב	האגודה לקידום החינוך ביפו	עדי/דני / שלום	03 6827103	שלוחה 101
תל אביב	לשונבט	שרית	03-7520002	עו"ד חריש - בגין 7 רמת גן, 52681
תל אביב	מורשת יהדות בוכרה בישראל (המרכז לגמילות חסדים)	אלי אמינוב / אתי	03-6837483	הכינור 2 קרית שלום / ת.ד. 12071
תל מונד	מח' רווחה-המחלקה לשותים חברתיים	זוהר פורת / תמי חזבון	09-7774124	הדקל 52 מועצה מקומית תל מונד 40600
תל שבע	אלאמנה - חינוך רווחה וזו קיום	עבד אלמוטלב	08-6231233	ת.ד. 15175 באר שבע, 84120

דו"ח העוני האלטרנטיבי | ישראל | 2008
6463**62**6160595857565554535251504948474645444342414039383736353433323130292827262524232221201918171615141312111098765432



ישראל 2008, הפנים של העוני. צילום: זיו קורן

תודה

אנו מבקשים להודות לכל אלה שלקחו חלק בתכנון, במחשבה ובביצוע ולכל מי שסייע בהתנדבות ואפשר את הפקת הדו"ח.

תודה מיוחדת לזיו קורן, על תיעוד האנשים והמשפחות ברגישות ובמסירות, משך חמש שנים רצופות.

למרים חונן ולמכון "חקר רייטינג", על הליווי והייעוץ המקצועי בביצוע הסקרים ולד"ר זיוה שטל על הסיוע בגיבוש "קו הרעב".

תודה ליניב פרימק' ליתין על העיצוב.

המון תודה לכל המתנדבים שסייעו בכל שלבי הפקת הדו"ח מתוך רצון אמיתי להשפיע ובעיקר לישראל וינריך על המסירות והמחויבות, למנהלי העמותות בכל הארץ על שיתוף הפעולה ולמשפחות האמיצות, אשר למרות הקושי והמבוכה, היו נכונות לחשוף את הקשיים והמצוקה כדי להעיד על הפנים של העוני בישראל 2008.

ארגון לתת ייעוד

ארגון לתת - סיוע הומניטרי ישראלי נוסד בשנת 1996 במטרה להעניק סיוע לאוכלוסיות במצוקה, בארץ ובעולם, על בסיס אוניברסלי ושוויוני, על ידי הנעת החברה האזרחית בישראל למעורבות בשדה הפעולה ההומניטרי ובכך ליצור מודעות חברתית, להקנות ערכים של ערבות הדדית ונתינה ולפעול לצמצום העוני. לתת הוא ארגון עצמאי, לא ממשלתי, א-פוליטי, א-מפלגתי, הפועל ללא כוונות רווח וממזר מן אך ורק מתרומות.

לתת הנו ארגון גג ארצי המקיים שותפות עם 120 עמותות מזון וארגונים מקומיים, הפועלים ב-80 יישובים בארץ ותומכים ב-50,000 משפחות. בארגון פעילים יותר מ-5,000 מתנדבים מכל רחבי הארץ.

ארגון לתת יוזם ומפעיל מספר בתחומים שונים: תוכנית 'מזון לחיים' - סיוע קבוע במזון לעשרות אלפי משפחות, העצמת עמותות מקומיות והעלאת המודעות בחברה הישראלית למצוקה, לבעיית המ' חסור במזון ולתופעת העוני. 'סיוע לחיים' - סיוע לני צולי שואה במזון, בתרופות ובהעברת מסר של ער' בות הדדית ואכפתיות. 'לתת בריאות' - סיוע במימון רכישת תרופות הנכללות בסל הבריאות, עבור מעוטי יכולת שהינם חולים כרוניים. 'אני בשבילך' - חי' נוך להתנדבות, מנהיגות והעצמת בני נוער משכבות סוצי-אקונומיות נמוכות. 'סיוע חירום בחו"ל" - סיוע הומניטרי חוצה גבולות במצבים של אסונות טבע או מלחמות אזרחים. בנוסף, יוזם ארגון לתת פעולות שמטרתן שינוי מדיניות ומכרסם מדי שנה את דו"ח העוני האלטרטיבי".



ארגון לתת סיוע הומניטרי ישראלי (ע"ר), רח' קיבוץ גלזיות 32 ב' 66550 תל-אביב יפו
טלפונים: 03-6833388, 1-700-50-40-33, **פקס:** 03-6839911
www.latet.org.il
latet@latet.org.il

6463**62**6160595857565554535251504948474645444342414039383736353433323130292827262524232221201918171615141312111098765432

דו"ח העוני האלטרנטיבי | ישראל | 2008

קו הרעב - התזונה הבסיסית המינימאלית הדרושה לקיום מאזון ותקין.

נושא הביטחון התזונתי, במצב של חסר משיבים, מעסיק יותר מכל את המשפחות הנתונות במצוקה. לאור חשיבות הנושא ועקב העובדה שעד היום לא הוגדרה התזונה הבסיסית הנדרשת לקיום מאזון ותקין, החלטנו בארגון לתת להידרש לנושא.

בעקבות פנייה של ארגון לתת, הוכן במשרד הבריאות תחשיב סל מזון המותאם לצרכים שונים של אנשים נזקקים במעגל החיים. סל המזון מתייחס לצורך המינימאלי של אדם אחד ושל משפחה בת חמש נפשות להבטחת תזונה הולמת, אשר תספק את מלוא התצרוכת של רכיבי תזונה שונים, כמו: חלבונים, פחמימות, שומנים, ויטמינים, מינרלים ועוד. הסל כולל מוצרים מקבוצות הבשר, הדגים, החלב, הירקות והפירות, בכמויות המוגדרות כמינימאליות להבטחת ביטחון תזונתי.

את סל התזונה הבסיסי הכינה עבור ארגון לתת מנהלת המחלקה לתזונה והתזונאית הראשית של משרד הבריאות, ד"ר זיוה שטל.

לאחר קבלת מרכיבי התזונה הדרושים, ערך ארגון לתת בדיקה שנועדה לכמת את הסכום החודשי הנדרש לרכישת המוצרים. המטרה הייתה לבנות את סל המוצרים הזול ביותר האפשרי, ועל כן הבדיקה נערכה על פי העקרונות הבאים: הכללת מוצרי

רי הבסיס הזולים ביותר בכל אחת מקבוצות המוצרים וחישוב סל ממוצע מקרב חמש רשתות מזון Discount הנחשבות זולות במיוחד.

תוצאות הבדיקה הראו כי קו הרעב בישראל 2008 עומד על 2,601 ₪ בחודש (המחיר הממוצע ברשתות שיווק זולות לסל המזון הבסיסי החודשי למשפחה בת 5 נפשות - שני הורים ושלושה ילדים בגילאי 3-16).

שיעור ההוצאה על מזון בהשוואה לסך ההכנסות וההוצאות

בנוסף להוצאה על מזון, למשפחה הוצאות חיוניות ובסיסיות נוספות בשאר תחומי החיים כדוגמת דיוק, אחזקת דירה ומשק הבית, תשלומי מיסים, בריאות, חינוך, הלבשה, תקשורת ותחבורה.

על מנת להמחיש את הקושי הקיומי ובכדי להבין מדוע משפחות עניות רבות מגיעות למצב של אי-ביטחון תזונתי, נבחנו שיעור ההוצאה על מזון מסך ההכנסה הפנויה ושיעור ההוצאה על מזון מסך ההוצאה למשק בית.

מהצלבת נתונים השאובים מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ומנתוני דו"ח העוני האלטרנטיבי של ארגון לתת, עולה שבכל המקרים שיעור המזון הבסיסי הנדרש עומד על עשרות אחוזים מסך ההכנסה הפנויה או ההוצאה הנדרשת. עובדות אלה מלמדות כי אילו היו המשפחות מוציאות על מזון את המינימום הבסיסי הדרוש, לא הייתה נשארת בידיהם הכנסה פנויה ריאלית עבור שאר ההוצאות הדרושות לקיום.

מסקנה

קו הרעב - 2,601 ₪, שהינו סך ההוצאה הנדרשת על מזון על פי סל התזונה הבסיסית של משרד הבריאות, גבוה באופן משמעותי מההוצאה בפועל על מזון - 1,685 ₪ ע"פ הלמ"ס או 1,924 ₪ ע"פ ארגון לתת. הפער בין ההוצאה הנדרשת לבין ההוצאה בפועל, הנמוכה משמעותית עקב המחסור במשאבים, עשוי להסביר את הסיבה להיווצרות תופעת אי הביטחון התזונתי במשפחות הנזקקות.

